

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM

KÜLKERESKEDELMI KAR

NEMZETKÖZI GAZDÁLKODÁS SZAK

NAPPALI TAGOZAT

KÜLGAZDASÁGI VÁLLALKOZÁS

KÍNA ÉS INDIA GAZDASÁGI KAPCSOLATA

(MIT REJTHET A JÖVŐ A KÉT GAZDASÁGI NAGYHATALOM
SZÁMÁRA?)

Belső konzulens: Dr. Majoros Pál

Készítette: Mészáros Soma István

Budapest, 2020

NYILATKOZAT

Alulírott Mészáros Soma István büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerzés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2020. év 12. hónap 13. nap

Mészáros Soma István s.k.

hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
1. KÍNA ÉS INDIA MÚLTJA.....	9
1.1. A közös múlt.....	9
1.2. Világnézet.....	11
1.3. Nemzetközi szervezetek szerepe.....	13
1.3.1. ENSZ.....	14
1.3.2. WTO.....	15
1.3.3. BRICS.....	16
1.3.4. APEC.....	17
2. KÍNA ÉS INDIA GAZDASÁGI FOLYAMATAI ÉS KAPCSOLATRENDSZERE.....	18
2.1. Kapcsolatok történetisége.....	18
2.2. Világgazdasági nyitás.....	20
2.3. Kína és India GDP mutatói.....	22
2.4. Kína és India kereskedelme.....	24
2.5. India növekvő szolgáltatásipara, illetve kirendeltségek - Kína lehetősége?.....	29
2.6. Politikai dimenziók és hadsereg.....	32
2.6.1. Hszi Csin-ping és Narendra Modi.....	33
3.1. Kína és India ellentétéi.....	38
3.1.1. A Kasmír kényes kérdése.....	38
3.1.2. Kína új selyemút-stratégiája és India szerepe.....	40
3.1.2.1. Kína-Pakisztáni gazdasági folyosó.....	41
3.1.2.2. Banglades-Kína-India-Burma gazdasági folyosó.....	42
3.1.3. Afrikai terjeszkedés.....	45
3.2. A közös cél.....	46
3.3. A világrend átalakulása.....	50
Lezárás.....	56
Irodalomjegyzék.....	57

Táblázat és Ábrajegyzék

- 1. Ábra, Fő gazdasági hatalmak GDP szerinti eloszlása az elmúlt 2000 évben*
- 2. Ábra: Átlagos évenkénti GDP növekedés százalékban Indiában(bal), Export bevételek százaléka a GDP növekedésében Indiában (jobb)*
- 3. Ábra, Kína nominális GDP értékei ez elmúlt évtizedben*
- 4. Ábra, India nominális GDP értékei ez elmúlt évtizedben*
- 5. Ábra, Kína és India GDP-je vásárlóerő paritáson az elmúlt évtizedben*
- 6. Ábra, Kína és India bilaterális kereskedelmi volumene 2010 és 2019 között*
- 7. Ábra Kína és India áruexport és importja 2010 és 2019 között,*
- 8. Ábra, Kína 10 legnagyobb értékű exportja kategória szerint Indiába 2019-ben*
- 9. Ábra, India 10 legnagyobb értékű exportja kategória szerint Kínába 2019-ben*
- 10. Ábra, India szolgáltatás import és szolgáltatás export értékének alakulása(bal) és India szoftver exportértékének növekedése (jobb)*
- 11. Ábra, India, Pakisztán és Kína vitatott területei Kasmírban*
- 12. Ábra, Az új kínai selyemút gazdasági folyosói*
- 13. Ábra, A Banglades-Kína-India-Mianmar Gazdasági Folyosó*

Bevezetés

Szakedolgozatomban két gazdasági nagyhatalommá nőtt országot, illetve gazdasági kapcsolataik mibenlétét vizsgálom. A vizsgált országok Kína és India. Azért erre a két országra esett a választásom, mert mindketten a világgazdaság meghatározó szereplői, akik bár rendkívül különbözőek egyes területeken, mégis hasonló hosszú távú céllal rendelkeznek. Ez a cél pedig nem más, mint a jelenlegi világrend átforgalmazása.

Elsődleges célnak tekintem az együttműködés kérdésének vizsgálatát. Érdekes belegondolni, hogy hogyan festene a világ öt év múlva, ha Kína és India gazdasági koalícióra lépne egymással a mai napon. Hogyan alakítaná ez az együttműködés a ma ismert világképünket az országok hatalmi viszonyairól, katonai erejükről, gazdagságukról, illetve politikai befolyásukról? Az együttműködés mellőzése, avagy rivalizálás, esetleg egymás figyelmen kívül hagyása más és más különböző víziókat vonna maga után.

Habár az utóbbi évtizedekben ígéretes kezdeményezések és együttműködési folyamatok kezdődtek meg a két ország között, Kína és India kapcsolata koránt sem viszályok nélküli. Kína új Selyemút-stratégiájának kérdéses útvonalai, fennálló országhatárviták, Kasmír szuverenitása, illetve mindkét ország afrikai befektetési terveinek kereszteződése mind alkalmas, hogy gátat szabjon kapcsolatuk fejlődésének. Érdemes lehet ennek a két ázsiai óriásnak különbségeik ellenére összefogni a jövőben közös céljaik elérése végett, illetve képesek lehetnek-e erre?

A szakdolgozat módszertana teljes egészében a szekunder kutatási módszeren alapszik. Ez a kutatási módszer célravezető lehet egy adott ország avagy országok gazdasági oldalról történő bemutatása céljából. A szakirodalom és a tanulmányok, illetve a friss gazdasági hírek és publikációk mind alkalmasak arra, hogy egy valós idejű és releváns képet vázolhassak fel a kapcsolatrendszerükről. A dolgozat során bemutatom a két országot gazdasági és politikai szempontok szerint egy elemző kutatómunka keretei között.

Kína, az 1979-es gazdasági nyitásának kezdetével gyakorlatilag megkerülhetetlen szereplővé vált a modern világgazdaság színterén. A Föld negyedik legnagyobb területű és 1.4 milliárd lakosával

legnépesebb országának a XX. évszázad végén nyújtott gazdasági növekedése egyfajta csodával határos teljesítmény volt, melynek modelljét a következő években számos ország is lemásolta.

Az egyik, Kína fejlődésén felbuzdult ország India volt, aki az 1990-es évekbeli reformjai óta töretlen és folyamatos gazdasági fejlődést tudott mutatni. A 2009-es gazdasági világválság előtti, évenkénti tartós 8%-os növekedésre képes ország számos elemzés szerint a legnépesebb ország lesz a világon – le hagyva ezzel a jelenlegi elsőt, Kínát – mindössze pár évtizeden belül. Lakói életszínvonala általánosan növekszik a populációjának folyamatos növekedése ellenére.

A szakdolgozat témájának feldolgozása során a következő egyszerű kutatási kérdések fogalmazódtak meg bennem:

- Mi Kína és India jelenlegi helye a világgazdaságban, illetve mik azok a külső és belső tényezők, amelyek alkalmassá teszik őket egy esetleges gazdasági összefogásra?
- Milyen szerepe lehet a két országnak a napjainkban ismert világrend átalakulásában?

Szakdolgozatom témájának aktualitására mi sem utal jobban, mint az elmúlt években a két ország számára szentelt figyelem. Multinacionális nagyvállalatok, befektetők özönlik el a térségeket, keresve megtérülő üzleti lehetőségeket. Amerikai mozifilmek készülnek a kínai fogyasztókra való különös figyelembevételrel. Óriás multinacionális cégek leányvállalatai épülnek Indiában, kirendeltségek jönnek létre, kihasználva az ország fejlett IT és szolgáltatás szektorát.

Ez a figyelem azonban nem csak egyes piaci szereplők üzleti és befektetési szempontjai miatt vetődik a két országra. Gazdasági szakemberek írnak könyveket, gazdasági újságok cikkeznek a két országot érintő fejleményekről, egyezményeikről, esetleges politikai és diplomáciai konfliktusaikról.

Kína, mint téma, amiről az emberek beszélnek akár hazánkban is, az elmúlt évtizedekben egyre inkább erősödött. Kezdve kereskedelmi háborújával az USA-val, Hongkonggal való kapcsolatától egészen az ország koronavírussal szemben alkalmazott járványkezelési stratégiájáig – mind olyan

jelenségek, amelyekkel bárki találkozhatott, aki legkisebb mértékben is érdeklődött a világ történései iránt, akár csak az elmúlt egy évben.

Indiáról ilyen viszonylatban viszont közel sem lehet hallani. Az ország politikai – gazdaságpolitikai befolyása távolról sem közelíti meg Kínáét annak ellenére, hogy a világ ötödik legnagyobb gazdaságáról beszélünk. Talán a Kínával ápolt kapcsolata hozzájárulhat, hogy ez megváltozik-e a jövőben, vagy sem.

A legtöbb XXI. évszázadi embernek szilárd és konkrét elképzelései vannak a mai világrendről. Érdekes azonban belegondolni, hogy a jelenlegi felállás mindössze harminc éve tart. A Szovjetunió szétbomlásával és hidegháború végével a bipoláris felállás megszűnni látszott. Látszólagos „győztesként” az Amerikai Egyesült Államok került ki. Az Európai Unió igyekezett fellelegezni, mélyítette saját integrációját, kiterjesztve több volt közép-európai szocialista országra, többek közt Magyarországra is.

A történelem során az emberiség megfigyelhette, hogy a világunk, ahogyan ismerjük, természetes folyamatok révén naponta változik. Gyakorlatilag nincsen konstans az élet semmilyen területén, egyedül a változás ténye a biztos. Ez a megállapítás a világgazdaság hatalmi leosztására, illetve rendszereire is igaz. Mindig is jelen voltak, illetve mindig is jelen lesznek olyan gazdasági és politikai faktorok, illetve olyan események, amelyek kiválthatják a változást. Nincs tudomásunk egy olyan szuperhatalomról sem, ami nem omlott volna össze és vesztette volna el szuperhatalmi státuszát: elég végigkövetnünk például a Római Birodalom, vagy a Szovjetunió sorsát. Ezen gondolatokat folytatva érdemesnek tartom megfigyelni a jelenlegi világrendünket, hatalmi pozíciókat, illetve azok lehetséges alakulását a jövőben.

A világ nyugatias beállítottságú központosulása is az elmúlt években mintha lassan változni látszana. Az USA hegemoniája, illetve befolyása mintha már nem lenne olyan számottevő, nem ér fel a harminc évvel ezelőtti önmagához. A nyugati hatalmak másik pillérének, az Európai Uniónak egyre több és több leküzdendő problémával kell szembenéznie: a Brexit, a terrorizmus támadásainak növekvő fenyegetése, illetve az egész világot érintő koronavírus pandémia mind megosztja országait, csökkentve ezzel integrációját. A Kelet, az ázsiai hatalmak eközben a

háttérben lassan, de biztosan növekednek élükön többek között Kínával, Japánnal és Indiával. Globális szerepük napról napra nő és erősödik. Miért ne lehetne a következő világrend keleti központú?

Kína és India, illetve kettejük kapcsolatának fejlődése vagy romlása kihatással van a világrend jelenlegi állására, vagyis inkább legfőképp annak alakulására. Egyáltalán nem mindegy, hogy milyen céljaik vannak egymásra tekintve, hiszen ez hosszútávon befolyásolhatja felemelkedésük ütemét. Képesek lehetnek-e az együttműködésre hasonlóságaik és különbségeik ellenére a közös céljaik elérése végett?

A dolgozatot három fejezet keretei közé építettem fel. Minden fejezet más és más elkülönülő szemszögek szerint igyekszik elemezni a két ország kapcsolatát. Az első fejezetben felvázolom a két ország múltját, illetve gondolkodásuk, eszmerendszerük kapcsolódási pontjait, melyek mentén a kooperáció elindulhat kettejük között. A második fejezetben Kína és India főbb gazdasági és egymással való kapcsolati dimenzióit mutatom be, keresve a közös pontokat, melyek mentén a világrend megváltoztatására irányuló céljaik kivitelezésre kerülhetnek. A harmadik és egyben záró fejezet a két ország ellentétét vizsgálja, otthont ad a korábbi fejezetekben leírt megfigyelések és gazdasági mutatók elemzésének konklúziójára, illetve a ma ismert világrend változásának spekulálására.

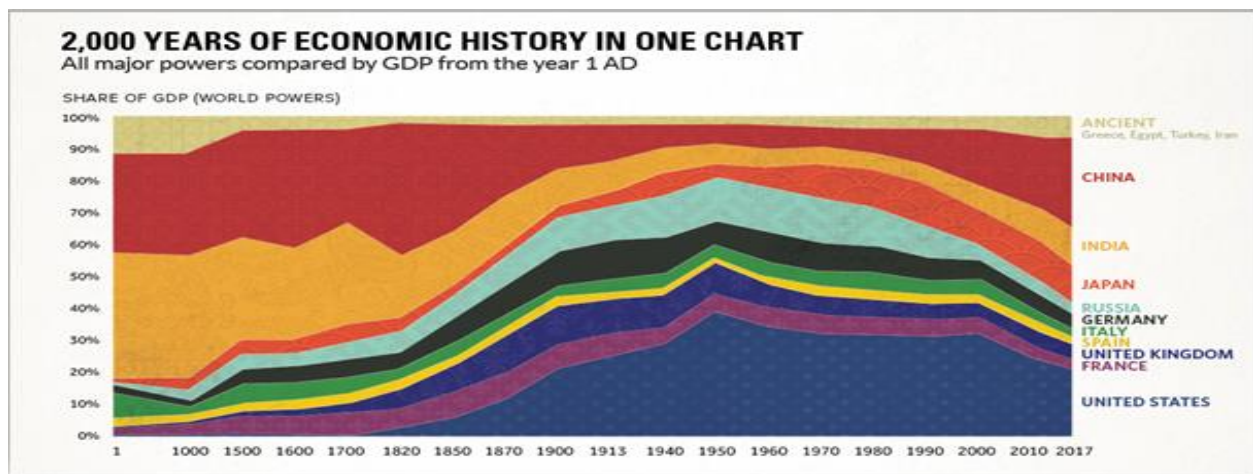
1. KÍNA ÉS INDIA MÚLTJA

Az első fejezetben röviden körbejáróm a két vizsgált ország közös múltját, kultúrájuk alapköveit. Bemutatom a kínai és indiai ideológia alapjait, amelyek segítenek megérteni ezen országok gondolkodásmódját. Kitérek a második világháború után kialakult nemzetközi szervezetekben betöltött szerepük és céljaik fontosságára napjaink körülményei között. Általánosságban ez a fejezet kíván alapot nyújtani jelenlegi kapcsolatuk kiindulási pontjaira, melyek alapján esetleg megkezdhetik a közös munkát.

1.1. A közös múlt

Kína és India kapcsolata évezredekkel visszanyúlik. A két legősibb, ma is létező civilizáció kapcsolata már az ókorban elkezdődött. Délkelet-Ázsia és a Hindusztáni-félsziget lakói között földrajzi közelségük miatt magától értetődő módon először a kereskedelem kezdett felvirágozni az ősi selyemúton keresztül. Történetük folytatódik a 13. századi indiai Csola-dinasztián keresztül, mely eredményesen kereskedett Délkelet-Ázsiával, a 19. századi ópiumháborúig, amelyben mind a brit gyarmati India, mind pedig Kína harcolt. Kijelenthető, hogy valamilyen, főként kereskedelemhez kapcsolódó kontaktus évezredek óta jelen van a két ország között.

1. Ábra: Fő gazdasági hatalmak GDP szerinti eloszlása az elmúlt 2000 évben

<https://www.visualcapitalist.com/2000-years-economic-history-one-chart/> - 2020.11.28. –

visualcapitalist.com - Jeff Desjardins - 2,000 Years of Economic History in One Chart

Globális tekintetben érdemes lehet összehasonlítani gazdasági méretük alakulását az évek során. A forrás tanúsága szerint Kína és India tette ki a globális gazdaság részesedésének két legnagyobb hányadát másfél évezreden keresztül. Krisztus után 1000-ben például gazdasági termelékenységük összeadva a globális érték 70%-a. Egészen a 1820-as évekig magasan listavezetők. Bár mindkét ország részesedése csökkenő tendenciát mutatott az ezt követő időszakban, az elmúlt 30 évben először Kína, majd később India is újfent növekedésbe kezdett, egyre nagyobb globális gazdasági részesedést kiteve.

Egészen a 20. századig kiemelt jelentőséget azonban nem tulajdonítottak egymásnak, kapcsolatuk azonban a semlegesnél jobbnak volt mondható. Az újkorban azonban ez megváltozott, hiszen a fennálló közös határvonalaiak miatt kialakult konfliktus 1962-ben a Kína-indiai háborúba torkolt a két ország között. Ez a határvita a brit gyarmati India és Kína félgyarmati időszakából származott, mely idők során több területről, többek között Tibet fennhatóságáról és határaitól döntöttek, ami egy autonóm, ám valamilyen szinten megosztott övezetté vált. „Az 1960-as évek elején a két ország kapcsolatát az Ázsián belüli vezető szerepért való versengés, a mindkét fél által magáénak vallott területekkel kapcsolatos vita határozta meg.”¹ A háború kínai katonai győzelemmel, illetve fegyverszünettel zárult. A győzelem ellenére a kínaiak kevesebb vitatott területre tettek szert, mint az indiaiak. Kína és India politikai kapcsolatai a következő időszakban lassan rendeződni kezdtek, de a továbbra is fennálló határviták kérdése például nem lett feloldva.

Az óvatos közeledési lépések 1970-ben kristályosodtak ki, amikor Pekingben, a Tienanmen téren egy ünnepség alkalmával Mao Ce-tung, a Kínai Népköztársaság elnöke, egy magas pozíciójú indiai diplomatához szólt és India, illetve az indiai nép nagyszerűségéről beszélt hozzá.² Bár napjaink politikusainak szájából napi szinten többször is hallhatunk hasonló állításokat, ez a kijelentés abban a kontextusban azonban egyáltalán nem volt általánosnak mondható. A Kína-indiai háború után mindössze néhány évvel történő kijelentés azt jelentette, hogy Kína vezetése készen állt az addigi ellenséges viszony neutralizálására és kölcsönösen pozitív kapcsolat kialakítására Indiával.

¹ http://www.grotius.hu/doc/pub/ONCMVZ/2010_140_kis_istvan_indiai_kinai_haboru.pdf - 2020.06.01. grutius.hu - 2010 - Kis István: Indiai–kínai háború a Himalájában (1962)

² https://geopoly.blog.hu/2010/04/05/india_azsia_gigasza - 2020.06.05. - geopoly.blog.hu
Marján Attila: India - Ázsia gigásza?

Ezt megerősítendő, 1988-ban Radzsiv Gandhi indiai miniszterelnök Pekingbe látogatott és a kínai vezetőséggel tárgyalt. A látogatás hatására a két ország kapcsolata lassan fejlődésbe kezd: rendszeresebb egyeztetések, technológia és árutranszfer növekedése követte az 1988-as évet.

A XX. évszázad utolsó negyedében először Kína, majd bő 10 évvel később India, a kínai sikerek által ösztönözve hasonló módszerekkel és eszközökkel valósítja meg gazdasági reformjait és nyitja meg országa kapuit a világ számára.

1.2. Világnézet

A világ azt szajkózza, hogy a nyugati típusú demokrácián alapuló gondolkodás és felfogás, amely Nyugat és Közép Európát, az USA-t és Észak-Amerikát, illetve Ausztráliát jellemzi a helyes és az egyetlen követendő példa. Erről az értékrendről olvashat egy német lakos a német közösségi médiában, ezen mérce szerinti álláspontokat és véleményeket fogalmaz meg a sajtó az USA-ban, ezen elvek alapján lettem én és a közvetlen környezetem felnevelve. Biztosak vagyunk azonban abban, hogy ez az egyetlen létező, helyes és járható út? Hajlamosak lehetünk elfelejteni, hogy Ázsiában, különös tekintettel Kínára és Indiára, amely két országban a Föld lakosságának több mint 37%-a csoportosul³, nem az európai szemmel általánosnak vélt, nyugati típusú felfogás mentén gondolkodó emberek élnek. Kína és India többek között azt szeretnék elérni, hogy nyugati populáció által ismert világméretű átalakítsák és saját normáikat elfogadottá tegyék.

Ázsiában már jóval időszámításunk előtt egyedi és gazdag kultúra kezdett el kibontakozni. Ez a kontinens a bölcsője számos világvallásnak, tanításnak és életszemléletnek, többek között a konfucianizmusnak, a hinduizmusnak, illetve a buddhizmusnak.

Kínában bár az emberek legnagyobb százaléka buddhistának vallja magát, a lakosság a gyakorolt vallások szempontjából sokrétű. Az emberek értékrendjét és felfogását azonban nem csak a vallások, hanem filozófiai tanítások is meghatározzák. Ezen tanítások közül kiemelkedik a

³ <https://www.worldometers.info/> - 2020.05.31

konfucianizmus intézete. A konfucianizmus gyökerei az időszámításunk előtti hatodik századig vezethetők vissza és szorosan kötődnek a buddhizmushoz is. Konfuciusz az időszámításunk előtti VI. század írástudója és tanítója volt, aki többek között az alkalmas vezetéssel rendelkező hierarchikus társadalmi rendszer fontosságát hirdette.⁴ A közösség értékét hangsúlyozza, ami az individualizmusnál és az egyéni érdekektől feljebb való. Az egyénnek igazságosságnak és emberségnek kell lennie, illetve tanulnia a múlt hibáiból.

A hinduizmus India legfontosabb vallása. Hasonlóan a konfucianizmushoz, a hinduizmust is közös gyökerek kötik a buddhizmushoz. A hinduizmus politeista jegyei ellenére a monoteizmus alapjaira épült vallás. Az indiai emberek fejlődés iránti vágya talán részben visszavezethető a hinduizmusból kifejlődő kasztrendszerre. A kasztrendszer hierarchikus társadalmi osztályokat állapít meg az emberek úgynevezett „értéke” alapján, amely osztályok között nincsen átjárás: egy adott kasztban lévők csak a kasztjukon belül házasodhatnak, illetve csak ugyanazon kaszt belüliekkel dolgozhatnak együtt.⁵ A hinduk a mai napig a kasztrendszer szerint élnek, annak ellenére, hogy az indiai vezetés betiltotta a kasztrendszer szerinti megítélést. A kasztrendszerben az egyetlen előrelépési lehetőség a társadalmi osztályok között a fejlődés és a hatalomszerzés, melyhez a tanulás, a fejlődés az út. A hinduk életük utolsó lépéseként a Nirvánát, vagyis az örök egységet várják, ami felszabadítja őket a reinkarnáció örökös körforgásából.

A buddhizmus legalább annyira vallás, mint amennyire egy filozofikus ideológia és világszemlélet. A buddhista eszmerendszer Kínában és Indiában is meghatározó, napjainkban már a nyugaton is divatos gondolkodásmóddá válik. A buddhizmus különböző tanítási utak köré épült, mint a szenvedés útja és az igazság útja, melyek segítségével elérhető a végső megvilágosodás.

Mind Kínában, mind Indiában az előbbieken megfogalmazott elvek és tanítás generációról generációra, szülőről gyermekekre szállnak. Ezek a gondolatok olyan mélyen épültek bele az emberek tudatába, illetve a társadalom egészébe, amit az elmúlt évezredek alatt a két ország aktuális hatalmi helyzetétől függetlenül semmilyen erőnek sem sikerült kiirtani. Kultúrájuknak

⁴ Fung Yu-lan: A kínai filozófia rövid története, Osiris, 67-79 o - 2003

⁵ <https://asiasociety.org/education/jati-caste-system-india> - 2020.05.31 - asiancociety.org
Donald Johnson, Jean Johnson - Jati: The Caste System in India

semmi szüksége a nyugati szemlélet sem behatására, sem elítélésére. Eszméjük nem igényli, hogy a nyugati hatalmak diktatórikusnak nevezzék Kína berendezkedését, vagy bírálják és ostobaságnak kiáltsák ki az indiai kasztrendszer szemléletét, vagy akár olyan bagatell jelenséget ne fogadjanak el, mint az étkezési szokásaik.

A két ország mind ideológiailag, mind a világrend átformálására való igény tekintetében közel állnak egymáshoz. Ezen hasonlóságaik képesek biztos alapot adni hosszútávú együttműködésük kiindulópontjának.

1.3. Nemzetközi szervezetek szerepe

A modern, globalizált világunk a kapcsolódás és a kölcsönös függés köré épül fel. A világ országai közösen próbálnak megoldásokat találni bizonyos problémákra és közreműködnek céljaik elérése érdekében. A közös munka többek közt a nemzetközi intézmények csatornáján keresztül történik. A legfontosabb nemzetközi intézmények közül az ENSZ-t és a WTO-t mutatom be kínai és indiai szemszögből, ezenkívül a BRICS és az APEC csoportosulásokra fogok koncentrálni.

Kína és India a világgazdaságban erőteljesebben szeretnének részt venni és nagyobb globális hatalommal rendelkezni. A mai nemzetközi intézmények nagy része a második világháború után alakult ki. A nyugati típusú világrend azért is alakulhatott ki, mert többek között ezeket az intézményeket a nyugati hatalmak formálták saját kedvükre. A hidegháború vége nem hozott semmilyen változást a nemzetközi intézmények struktúrájában, napjainkban is a második világháború utáni berendezkedés a mérvadó.⁶

⁶ Majoros, Pál - Kína az átalakuló új világrendben

In: Halm, Tamás; Hurta, Hilda; Koller, Boglárka (szerk.) Gazdasági, politikai és társadalmi kihívások a 21. században: Ünnepi kötet a 65 éves Halmai Péter tiszteletére

1.3.1. ENSZ

Az Egyesült Nemzetek szervezete 1945-ben jött létre. Elsődleges célja alakulásakor a második világháború utóhatásainak stabilizálása. Ezek közé tartozott a kérdéses közbiztonsági helyzet feloldása, illetve a jövőbeni világbéke elérése. Az ENSZ egy olyan nemzetközi közeg, ahol az országoknak lehetősége nyílik az egymás közötti kommunikációra. Kína és India egyike az 51 alapítótagnak. 2020-ban már 193 ország tagja a szervezetnek.

Az ENSZ költségeit tagjai hozzájárulásából finanszírozza. Mind Kína, mind India szerepvállalása növekvő tendenciát mutat a korábbi évekhez képest. 2020-ban Kína az ENSZ hozzájárulásainak 12.005 százalékát, India pedig 0.834 százalékát adja.⁷ Kína a 12 százalékkal a második legnagyobb hozzájáruló az ENSZ közös költségeihez.

Az ENSZ-ben Kína hatalma folyamatosan nő. A szervezeten belüli 15 ügynökségből már 4-et kínaiak vezetnek. Az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya is 2007 óta kínai vezetés alá tartozik. Kína több saját felhasználási célú programját az ENSZ Fenntartható fejlődési célok listájába történő felvételével próbálja megvalósítani, kihasználva a szervezet erejét.⁸

Az ENSZ-en belül India legfontosabb célja a Biztonsági Tanácsba való bekerülés. A Biztonsági Tanácsnak 5 állandó tagja van: Franciaország, Oroszország, Egyesült Királyság, USA és Kína. Ezek az országok vétójoggal rendelkeznek, tehát bármelyik tag ellenszavazata esetén az aktuális tervezett határozat nem fog bevezetésre kerülni. Bár India többször is megpróbálkozott már a Biztonsági Tanácsba való bekerüléssel, indítványa vétózva lett. Véleményem szerint a Biztonsági Tanács tagsága egyfajta presztízskérdésként is felfogható: India bekerülése esetén egyfajta elismerést nyerne a világgazdaságban betöltött státuszának fontosságáról.

⁷ <https://undocs.org/pdf?symbol=en/a/res/73/271> - 2020.06.07 - undocs.org - United Nations - General Assembly

⁸ <https://thediplomat.com/2020/04/how-china-is-remaking-the-un-in-its-own-image/> - 2020.06.07. - The Diplomat - Tung Cheng—Chia, Alan H. Yang How China Is Remaking the UN in Its Own Image

Kína volt az egyetlen olyan Biztonsági Tanács tag az ENSZ-ben, aki egyszer sem vétózta meg India valamelyik Biztonsági Tanácsba való felvételi indítványát. 2011-ben támogatásának is hangot ad, miszerint nem csak hogy hozzájárul India megerősödéséhez az ENSZ szervezetén belül, még a Biztonsági Tanácsba való felvételét is pártolja.⁹ Kína támogatásának ténye jelzi a két ország politikai közeledését. Ha India bekerül a Biztonsági Tanácsba, akkor az ENSZ-en belül Kínával egymást támogatva talán közelebb kerülhetnek céljaik eléréséhez.

1.3.2. WTO

A Kereskedelmi Világszervezet 1995. január 1-jén jött létre, felváltva az 1947-ben megkötött GATT-ot (Általános Vám-és Kereskedelmi Egyezmény). A WTO célja a nemzetközi kereskedelem fejlesztése, annak liberalizációja, illetve az országok közötti kereskedelmi akadályok ledöntése. 2020-ban Kínával és Indiával együtt 164 ország tagja a szervezetnek.

Kína 1979-es gazdasági reformjai talán legfontosabb pillanata a 2001-es csatlakozása volt a WTO-hoz. Kína bár korábban a GATT alapítótagja volt, a Kínai Népköztársaság megalapítása után a Tajvanhoz kapcsolódó Kína-USA konfrontáció miatt nem akart közreműködni a szervezetben és elítélte annak kapitalista szemléletét. Csatlakozása a WTO-hoz azért volt fontos, mert így Kína már a globális törvényhozáshoz igazodva tudta kereskedelmét folytatni a világgal. A WTO tagság nem csak Kína liberális felfogásának, hanem az egész gazdaságának a fejlődését is elősegítette.¹⁰

WTO tagsága közvetlenül segítette Kínát, hogy a világ legnagyobb exportőre lehessen alig egy évtizeden belül, importjának volumene ugyancsak nőtt.

⁹ <https://www.thehindu.com/news/international/china-ready-to-support-indian-bid-for-unsc/article2233806.ece> - 2020.10.07. – thehindu.com – Ananth Krishnan - China ready to support Indian bid for UNSC

¹⁰ Dr. Majoros Pál: Régiók a világgazdaságban, Budapest, Perfekt Kiadó, 2011. 196. oldal

India már 1948-ban csatlakozott a GATT-hoz, 1995-ben pedig elsőként lett a Kereskedelmi Világszervezethez része. India külkereskedelme ettől fogva fokozatosan egyre nyitottabbá és integráltabbá válik a nemzetközi piacon.

A WTO által tartott fejlesztési menetrendek eddig USA és EU által dominált vitáiba (Kína és Brazília mellett) India is csatlakozott és a dohai fordulón aktívan kampányolt a globális szolgáltatásipar liberalizációjáért. India tárgyalási álláspontja ötvözte a liberalizáló és a protekcionista elemeket. India kétségtelenül érdekeinek érvényesítésére, kiszolgáltatott ágazatainak (például mezőgazdaság) védelmére és politikai terének, illetve erejének maximalizálására törekedett a dohai fordulóban. Bár az USA megvádolta Indiát a liberális nemzetközi rend elutasításával, de valóságban India szeretné átrendezni a hatalmi rendszerek struktúráját és nem a liberális kereskedelemmel állt szembe és állt bele az eddig Nyugat által dominált vitába, hanem WTO nyugati államokat előnyhöz juttató rendszerével, kiegyensúlyozatlanságával dacolt.¹¹

1.3.3. BRICS

A BRIC Brazília, Oroszország, India és Kína szövetsége 2006 júniusában alakult meg. A Dél-afrikai Köztársaság 2010-es csatlakozásával a szövetség neve BRICS lett. A BRICS a feltörekvő országok szövetsége.

Kínának és Indiának azért kulcsfontosságú a BRICS szövetsége, mert mindkét vezetésnek célja egy olyan környezet kialakítása, amelyben a földrajzilag közel elhelyezkedő Oroszországgal és a növekvő gazdasági potenciállal rendelkező Brazíliával és Dél-afrikai Köztársasággal jövedelmező gazdasági kapcsolatot tud kialakítani és azt fenntartani. A BRICS országai a szervezeten belül ráadásul Nyugat országaitól elhatárolódva tudnak dolgozni, együtt hoznak a saját maguk számára megtérülő gazdasági döntéseket, ezáltal növelve erejüket a világgazdaság porondján.

¹¹<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01436597.2017.1369033> 2020.10.16 - tandfonline.com
Kristen Hopewell - Recalcitrant spoiler? Contesting dominant accounts of India's role in global trade governance

A BRICS évente tart csúcstalálkozókat, ahol a szövetséges országok összegyűlnek tanácskozni. Kína 2011 és 2017-ban Sanyaban és Xiamenben, India 2012 és 2016-ban Új-Delhiben és Benaulimban volt a házigazdája ezeknek a csúcstalálkozóknak.

1.3.4. APEC

Kína 1991-ben csatlakozik az APEC szövetséghez. Az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés egy olyan gazdasági szövetség, amelynek legfőbb célja a szabadkereskedelem, illetve az áru és tőkekereskedelem liberalizációja. India számos alkalommal kifejezte már a csatlakozási szándékát ebbe a szövetségbe. Holott nem tartozik csendes óceáni régióhoz, India számára ez a csatlakozás mégis stratégiaileg fontos: az APEC országaival való kétoldalú kereskedelem várhatóan fejlődne, ezenkívül tagsága révén biztosítaná helyzetét egy liberális és a szabad kereskedelmet támogató együttműködésben, amivel hosszú távra tud tervezni. Az APEC-hez való csatlakozása ugyancsak presztízs értékű lenne és hozzájárulna politikai befolyásának növelésében.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy az APEC is számára is vonzó lett az utóbbi időben a szubkontinens. India növekvő kilátásai, amit az erősödő gazdasága diktál egy kapocs az APEC szükségleteinek, amely segítségével gyorsítania tudja a regionális integráció folyamatát és meg tudja azt újítani egy új gazdasági és stratégiai környezetben. India rájött, hogy a növekedésének bizonyos lépései országhatárain kívülre kell, hogy mutassanak.¹²

¹² <https://www.orfonline.org/research/india-apec-hanging-between-rhetoric-reality-50561/> - 2019.11.16 – orfonline.org - Ritika Passi - India in APEC? Hanging between rhetoric and reality

2. KÍNA ÉS INDIA GAZDASÁGI FOLYAMATAI ÉS KAPCSOLATRENDSZERE

A második fejezet célja Kína és India bilaterális kereskedelmi viszonyának és diplomáciai kapcsolatainak vizsgálata. Nominális GDP és vásárlóerő paritás adatokkal mutatom be a két ország gazdaságának nagyságát, amely segít őket elhelyezni a világgazdaságban. Kapcsolatrendszerük bemutatása után pedig kitérek a kereskedelmi viszonyukra. A fejezet további célja azoknak a pontoknak a megfogalmazása az alfejezetek kifejtése során, amelyek a két ország együttműködésének elősegítésében közrejátszhatnak.

2.1. Kapcsolatok történetisége

Kína és India, illetve kapcsolatának jelenének és jövőjének megértéséhez elengedhetetlen megismerni részletesebben múltjukat. Hogyan jutott el ez a két ázsiai óriás a XX. század alkonyáig?

Kína gyarmatosításának folyamata a britek az első ópiumháborúban (1839-1842) aratott győzelme után kezdődött el. A háború Tao-kuang, kínai császár bejelentése után robbant ki, melyben betiltotta az ópium kereskedelmét az országban. Kína a háború elvesztése után jóvátétel megfizetésére volt kötelezett. A második ópiumháborút (1856-1860) Kína ugyancsak elvesztette, hadseregének mérete nem tudta kompenzálni annak harcászati fejletlenségét. A vereség hatására a gyarmatosítás tovább erősödött a kínai területeken, hiszen az ország szuverenitása, illetve ereje meggyengült, rövidesen Kína belső kereskedelmét is a Nyugat országai ellenőrizték.¹³

Az ezt követő időszakot nevezzük Kína félgyarmati időszakának. A két ópiumháború után a Nyugati nagyhatalmak kínai kikötőket és területeket vontak maguk alá. A kínai vezetés hatásköre korlátozott volt.

¹³ https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/257410/2_24-33.pdf?sequence=1 -2020.12.10.
Henley Business School : Mohammad Shaki : The Impact of Colonialism on 19th and Early 20th Century China

Az 1927 áprilisában kitörő polgárháború újból feléledt a Kínai Nacionalista, valamint a Kínai Kommunista párt között. 1948 októberében a polgárháború véget ér, nyertek a kommunisták. Mao Ce-tung kommunista vezér megalapítja a Kínai Népköztársaságot, a ma ismert Kínát.

India esetében a szakdolgozathoz kapcsolódó releváns időszak kezdetét a XVII. évszázadhoz kötném. Ekkor kezdődtek meg az első lépések ugyanis az ország brit gyarmattá válásában.

I. Erzsébet angol királynő 1600. december 31-én adott engedélyt párszász angol kereskedőnek, hogy Indiával folytathasson árucserét. Ezen kereskedők révén alakult meg később a Kelet-indiai Társaság. A kezdeti kisebb méretű csoport az indiai selyem, illetve pamut kereskedelmére kezdett koncentrálni, a XVIII. évszázad elejére a kor legfontosabb selyemkereskedőjévé vált.¹⁴

A Kelet-indiai Társaság hatalma eközben növekedett Indiában. Egyrészt elkezdődött az indiai területeket anektálása, illetve elcsatolása, másrészt pedig az indiai uralkodókkal elismertették az angolok hegemoniáját.

1857-ben az indiaiak fellázadnak a Kelet-indiai Társaság ellen. A forradalom az indiai lázadók leverésével ért véget, indokai többek közt a két hadsereg felszereltsége és pénzügyi támogatottsága közti különbség volt. A brit katonák egyszerűen jobban el voltak látva, ezen kívül a felkelés nem tudott az ország teljes területén elterjedni. A bukás ellenére a felkelésnek köszönhetően a területet ezek után már nem a Brit Kelet-indiai Társaság fennhatósága alá tartozott, hanem a Brit Koronához. 1857-ben a Kelet-indiai Társaságot felváltva, a Brit Korona uralma alá került India. India a brit áruk és szolgáltatások kötött piacává vált a britek számára. A brit gyarmati India fejlődése rendkívüli mértékben lassult.

India függetlenedéséhez azonban még hosszú út vezetett. Fontos alakjai az elkövetkezendő időszaknak Mahatma Gandhi volt, aki a második világháború alatt egy mozgalmat hirdetett. A „Quit India Movement” a britek távozását követelte. 1947. augusztus 14-én India szabad, demokratikus nemzetté válik a Brit Parlament döntése alapján.

¹⁴ <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/The-East-India-Company/> - 2020.12.03.
Historic-uk.com - Ben Jhonson – A Kelet-indiai Társaság szerepe az indiai hódításoknál

Mind a két ország sérelmeket szenvedett el a nyugati hatalmaktól a múltban, befolyásuk miatt gazdasági teljesítményük csökkent. Kína és India kész visszaszerezni a többszáz évvel ezelőtti hatalmukat a világban.

2.2. Világgazdasági nyitás

Kína és India mai gazdasági teljesítménye a XX. évszázad végi reformjaiknak köszönhető. Kína általános gazdasági reformjai 1970-es évek végén kezdődtek. Ennek a gazdasági nyitásnak is hívott eseménynek azonban számos előzményei is megfigyelhetők. Harminc évvel azelőtt, 1949. október 1-jén megalakult a Kínai Népköztársaság. A kínai polgárháborúból győztesen kikerülő Mao Ce-tung újfent kinevezte fővárosnak Pekinget. Mao Ce-tung egy elmaradott ország vezetője lett: elenyésző nehézipari aktivitás, mezőgazdasági dominancia, infláció és általános szegénység.

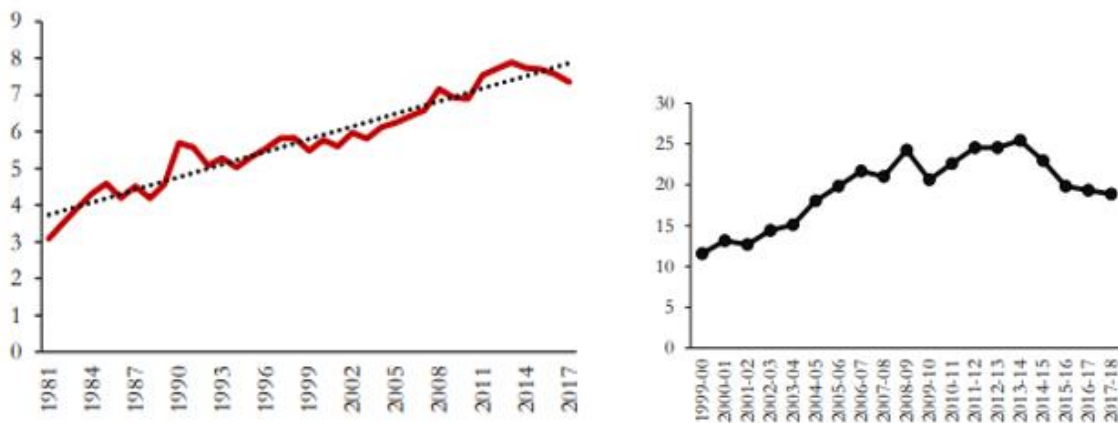
A szocializmus felvirágoztatása céljából a termelés mennyiségére való elkötelezettségek elérése érdekében öt, illetve tíz éves tervek betartatása lett a cél. Ez volt a kínai nagy ugrás időszaka. A tervek ellenére éhínség következett be. A kínai éhínség 1959-től 1962-ig tartott – amit a vezetés rendkívüli természeti csapásokkal magyarázott. Noha ez is közrejátszhatott, számos vélemény szerint az igazi indok a politikai vezetés felkészületlensége volt. Az állami ellátási rendszer, gyakorlatilag képtelen volt kiszolgálni a különösképpen a falvakban élő és a növekvő populációt. Ahogy ezt az országot akkoriban sújtó éhínség is mutatja, a Mao által vezetett Kínára változó teljesítmény volt a jellemző.¹⁵

Több évszázados brit fennhatóság után 1947. augusztus 14-én India szabad, demokratikus nemzetté vált a Brit Parlament döntése alapján. Egyetlen egy probléma volt: India mezőgazdasági országgént volt berendezkedve, ami hosszútávon már a XX. század közepétől sem a legcélravezetőbb fejlődési stratégia. Szovjet mintára India 1951-ben elindítja az első öt éves tervét, melynek lényege az iparosodás elősegítése a mezőgazdaságból való munkaerő átcsoportosítás révén.

¹⁵ Dr. Jordán Gyula: Kína története – Budapest, Aula Kiadó Kft. 1999, 276-280

Az elkövetkező években további öt éves tervek kerülnek megvalósításra. Ezeknek első, és legfontosabb célja az ország függetlenedésének megteremtése. Az öt éves tervek még több mint 60 évig kísérik India gazdaságát, támpontot adnak az ország legfontosabb céljairól, mint „az 1956-1961-ig tartó második terv, ahol az industrializáció fejlesztése, vagy az 1992-1997-ig tartó nyolcadik terv, ahol fiskális politikai kormányzás és a gazdaság liberalizációjának elkezdése valósult meg.”¹⁶ 12 darab öt éves terv kerül bejelentésre, az utolsó terv pedig 2017-ben fejeződött be.

2. Ábra: Átlagos évenkénti GDP növekedés százalékban Indiában (bal), Export bevételek százaléka a GDP növekedésében Indiában (jobb)

<http://documents.worldbank.org/curated/en/814101517840592525/pdf/India-development-update-Indias-growth-story.pdf> - 2019.10.10. The World Bank – Indias Growth Story – 2018

A két diagramm összehasonlításából számomra világosan kiderül, hogy az indiai export értéke kihatással van az adott év GDP növekedésének alakulására. Míg 1981-ben az átlagos évenkénti növekedés 3%, addig 2017-ben ez a mutató már 7% feletti. Az exportorientáció napjainkban is működőképes stratégiának minősül.

¹⁶http://mospi.nic.in/sites/default/files/Statistical_year_book_india_chapters/Five%20Year%20Plan%20wr_iteup_0.pdf - 2019.10.11. Mospi.nic.in – Statistical year book India

2.3. Kína és India GDP mutatói

3. Ábra: Kína nominális GDP értékei ez elmúlt évtizedben, saját szerkesztés, adatok Milliárd USD-ban

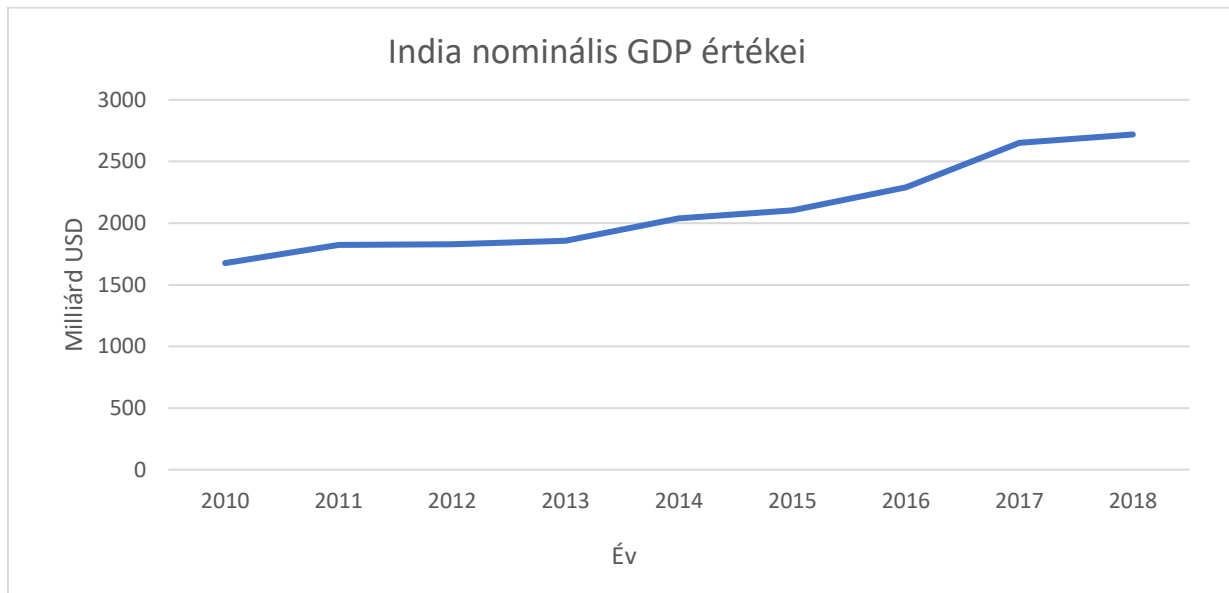
<http://www.data.worldbank.org/> - 2020.06.01

Az 3. ábra tanúsága szerint láthatjuk, hogy Kína 2010 és 2018 között megduplázta a GDP-jét, amely 6000 milliárd USD-ról közel 13650 milliárd USD-re nőtt nyolc év alatt. Ezek szerint Kínában az egy főre jutó GDP 9780 USD körül alakult 2018-ban. Az országban a GDP értéke 2017 és 2018 között 6.8%-kal nőtt.

A kínai GDP szektorok szerint a következőképpen oszlik fel 2018-ban: 7.2%-ot a mezőgazdaság, 40.7 %-ot az ipar, és 52.2%-ot a szolgáltatásszektor termelt ki.¹⁷

¹⁷ <https://www.investopedia.com/articles/investing/103114/chinas-gdp-examined-servicesector-surge.asp>
2020.06.02. investopedia.com - Prableen Bajpa - China's GDP Examined: A Service-Sector Surge

4. Ábra, India nominális GDP értékei ez elmúlt évtizedben, saját szerkesztés, adatok milliárd USD-ban

<http://www.data.worldbank.org/> - 2020.06.01

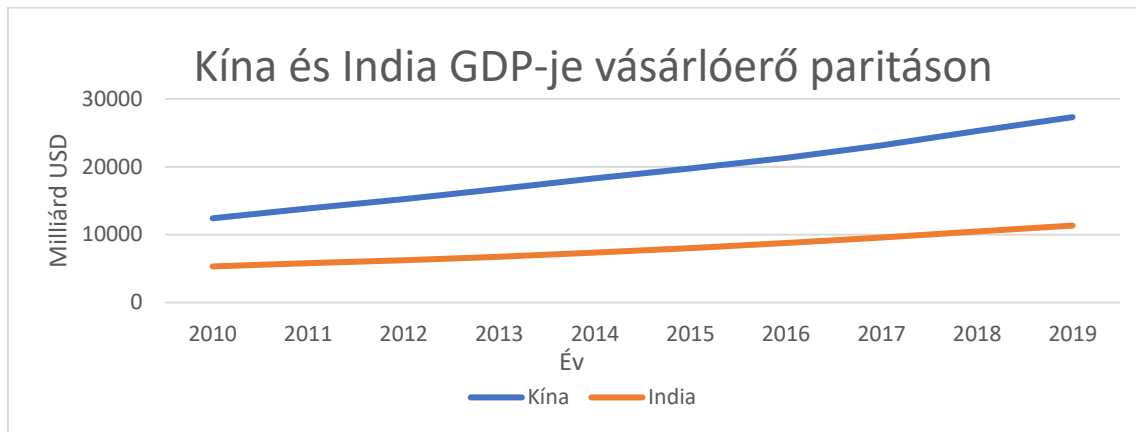
A 4. ábra adatai szerint India GDP értékei 2010 és 2018 között szerényebb növekedést mutatnak Kínáénál, viszont így is 1825 milliárd USD-ról közel 2720 milliárd USD-re nőtt a GDP értéke nyolc év alatt. Az egy főre jutó GDP 2100 USD körül alakult 2018-ban Indiában. 2017-től 2018-ig az átlagos GDP növekedés 6.8%-os volt. Ez az érték megegyezik a Kínában tapasztalt növekedéssel ebben az időszakban.

Az indiai GDP szektorok szerinti megoszlása a következő 2018-ban: 15.87%-ot a mezőgazdaság, 29.73 %-ot az ipar, és 54.40%-ot a szolgáltatásszektor termelt ki.¹⁸

Nominális GDP értékének tekintetében Kína a második, míg India a hetedik a világranglistán 2020-as adatok alapján. Az adatokból világosan látszik, hogy a Kína gazdasági termelési nagysága megközelítőleg ötször akkora, mint az indiai.

¹⁸ <http://statisticstimes.com/> - 2020.06.01

5. Ábra, Kína és India GDP-je vásárlóerő paritáson mérve az elmúlt évtizedben, saját szerkesztés, adatok milliárd USD-ban

<https://knoema.com/atlas/> - 2020.06.02.

A forrás tanúsága szerint Kína fejlődése egyértelműen gyorsabban megy végbe Indiáénál. A 2010-es évtől elemzett időszakban az olló kettejük között Kína javára nyílik, India felett helyezkedik el.

2.4. Kína és India kereskedelme

India és Kína kapcsolatát tovább tudjuk elemezni egymással való kereskedelmük vizsgálatával. Együttműködésük egy kiemelt pillére lehet a mindkét fél számára egy egyre inkább kedvezővé váló és fejlődő kereskedelmi kapcsolat

Kína a világ legnagyobb exportőre és a második legnagyobb importőre. Kereskedelmi többlettel rendelkezik, exportja körülbelül másfélszerese importjának. A McKinsey Global Institut 168 ország külkereskedelmi adatait vizsgálta, és eredményeik szerint ezen országok közül 33-nak Kína a legnagyobb importőre, míg ő maga 65 ország legnagyobb exportőre¹⁹.

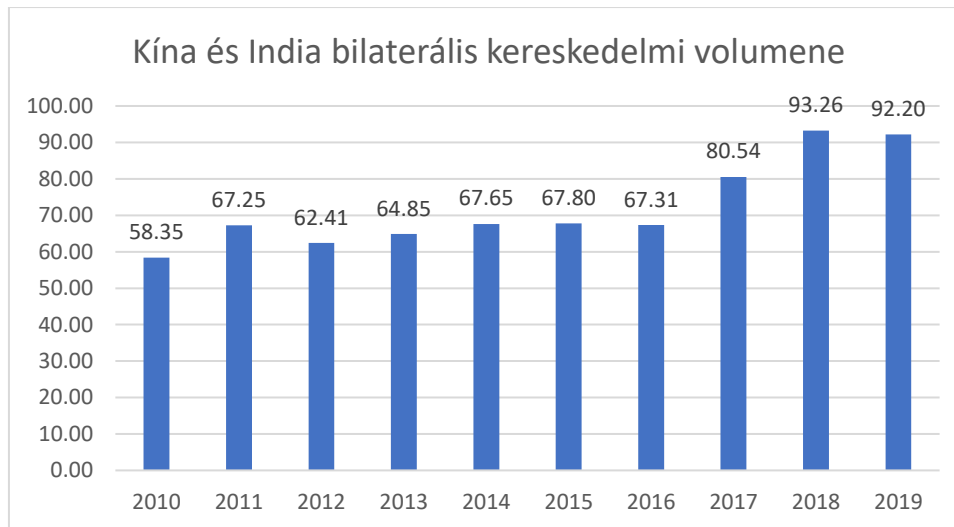
¹⁹<https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/china/china%20and%20the%20world%20inside%20the%20dynamics%20of%20a%20changing%20relationship/mgi-china-and-the-world-full-report-june-2019-vf.ashx> - 2020.06.01.

McKinsey Global Institute – China and the world - Inside the dynamics of a changing relationship – 2019 Kínának az exportján belül a szolgáltatásexportja ugyancsak kiemelkedő, hiszen 2017-ben csak szolgáltatásportjának értéke 468 milliárd dollár értékű volt.

India export és import mutatói magától értetődő módon fel sem vehetik fel a versenyt Kínáéval, de 2019-ben a 65 legtöbbet exportáló ország között volt. Importadatai alapján a tizedik hely környékén helyezkedik el a legtöbbet importáló országok listáján.

Az 1.1 alfejezetben már említettem, hogy az a két ország kapcsolatában az első kötődési pont a közös kereskedelmük volt. Napjainkban bilaterális kereskedelmük rendkívüli fejlődésen megy keresztül, ennek volumene 2010-től napjainkig a következőképpen alakult:

6. Ábra, Kína és India bilaterális kereskedelmi volumene 2010 és 2019 között, saját szerkesztés, adatok milliárd USD-ban

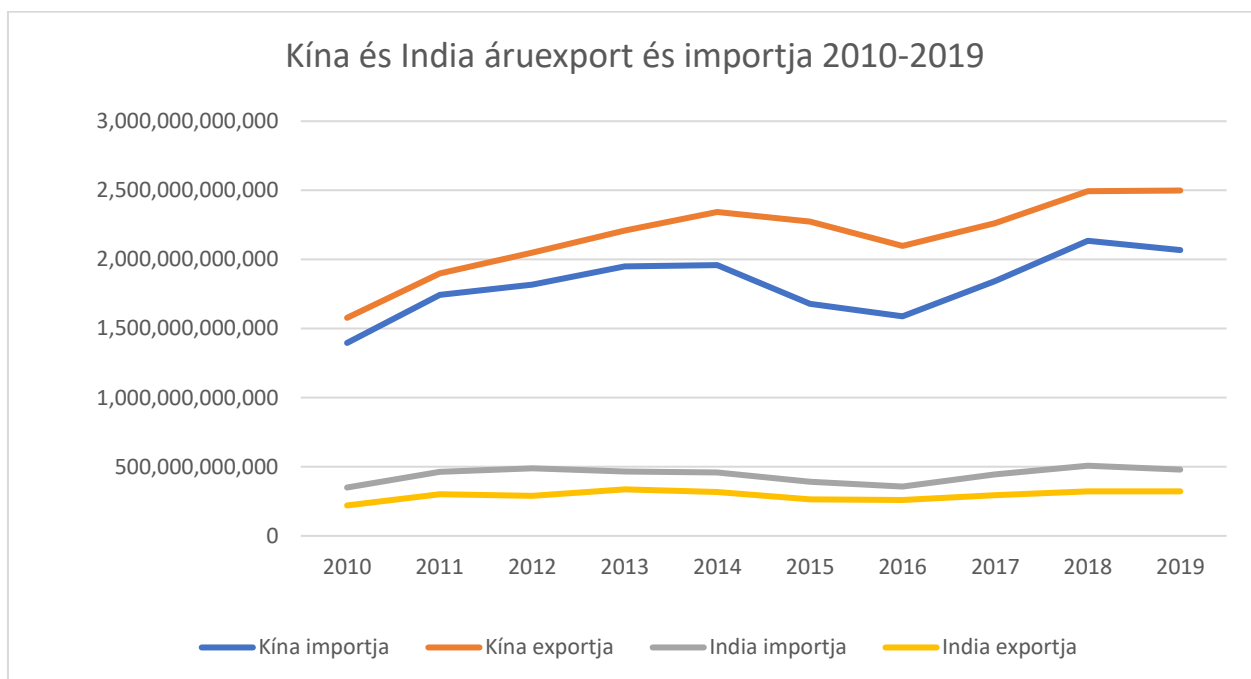

<https://comtrade.un.org/data/> - 2020. 11.01.

Látható, hogy 2010-ről 2019-re a kétoldalú kereskedelem értéke több, mint 33.5 milliárd USD-vel nőtt. A 2010-ről 2011-re majdnem 9 milliárd USD-vel növekedett a kétoldalú kereskedelmi érték. Ez a változás betudható a gazdasági világválság utáni kilábalási időszaknak. 2011 után a két ország közötti bilaterális kereskedelmi volumen nagyjából stagnált, kiugró adat nem látható ebből az időszakból.

2017-ben a két ország azonban sosem látott kereskedelmi eredményt ért el egymással: a 2016-os adatokhoz képest 13 milliárd USD-vel nőtt a közös kereskedelmük.²⁰ A növekvő tendencia folytatódik 2018-ban. A bilaterális kereskedelmi volumen a két ország között a tudatos döntéseiknek köszönhetően növekedhetett ekkora mértékben. Egyértelműen kijelenthető, hogy az elmúlt tíz évben a két ország közötti forgalom folyamatosan nőtt.

7. Ábra: Kína és India áruexport és importja 2010 és 2019 között, saját szerkesztés, adatok milliárd USD-ban

<https://comtrade.un.org/data/> - 2020.11.23.

A Kínai Népköztársaság 2019-ben 2499 milliárd dollár értékű árut szállított szerte a világon. Több mint 55%-os növekedés tapasztolható 2019-ben a 2010-es adatokhoz viszonyítva. 2018 és 2019 között és ugyancsak 0,2%-os növekedést láthatunk. A kínai import követi az export tendenciáit, tehát magas áruexportot elért években magasabban, alacsonyabb áruexportú években pedig alacsonyabban alakultak az ország importmutatói. 2010-hez képest Kína 2019-ben 48%-kal importált többet.

²⁰ <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-china-bilateral-trade-hits-historic-high-of-usd-84-44-bln-in-2017/articleshow/63203371.cms?from=mdr> - 2020.11.07.
Economictimes.indiatimes.com - India-China bilateral trade hits historic high of usd 84.44 bln in 2017

Az Indiai Köztársaság 323 milliárd dollár értékű árut szállított szerte a világon 2019-ben. Ez 48%-kal több, az ország 2010-es exportjához képest. India 2010-hez képest 36%-kal importált többet 2019-ben. Kereskedelmét külkereskedelmi deficittel lehet leírni.

8. Ábra: Kína 10 legnagyobb értékű exportja kategória szerint Indiába 2019-ben, saját szerkesztés, adatok milliárd USD-ban

Kategóriák	Import Értéke
Elektromos, elektronikus berendezések	\$19.97 Mrd
Gépek, atomreaktorok, kazánok	\$13.87 Mrd
Szerves vegyi anyagok	\$8.23 Mrd
Műanyag	\$2.82 Mrd
Trágya	\$2.09 Mrd
Vasból vagy acélból készült áruk	\$1.70 Mrd
Optikai, fényképezési, műszaki, orvosi készülékek	\$1.46 Mrd
Járművek, a vasút, villamos út kivételével	\$1.28 Mrd
Egyéb vegyipari termékek	\$1.27 Mrd
Vas és acél	\$1.26 Mrd

<https://tradingeconomics.com/> - 2020.05.30

9. Ábra, India 10 legnagyobb értékű exportja kategória szerint Kínába 2019-ben, saját szerkesztés, adatok milliárd USD-ban

Kategóriák	Érték
Szerves vegyi anyagok	\$3.11 Mrd
Érces salak és hamu	\$2.15 Mrd
Ásványi üzemanyagok, olajok, desztillációs termékek	\$2.08 Mrd
Hal, rákfélék, puhatestűek, gerinctelen víziállatok	\$1.38 Mrd
Pamut	\$1.04 Mrd
Műanyag	\$0.97 Mrd
Gépek, atomreaktorok, kazánok	\$0.84 Mrd
Elektromos, elektronikus berendezések	\$0.83Mrd
Só, kén, föld, kő, vakolat, mész és cement	\$0.63Mrd
Vas és acél	\$0.57 Mrd

<https://tradingeconomics.com/> - 2020.05.30.

A forrás adatait vizsgálva a legszembetűnőbb részlet számomra a következő: amíg az egyik oldalon Kína legnagyobb értékben feldolgozott árukat, tehát elektromos berendezéseket, nehézgépeket szállít Indiába, addig a másik oldalon India inkább feldolgozatlan termékeket, mint például ércet, élelmiszert és szerves vegyi anyagokat exportál Kínába nagy értékben.

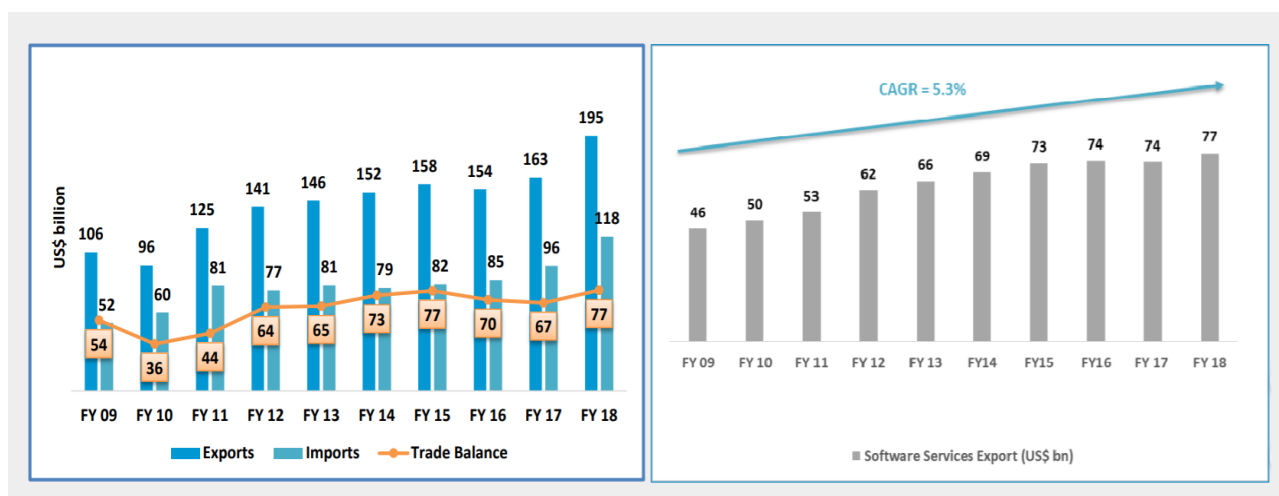
Kína a globális piacon a továbbra is domináns szereplő számos iparágon belül. Ipara 2001 és 2017 között értéknövelő kibocsátása átlagosan 12.7%-ban növekedett.²¹

²¹ <https://www.bcg.com/publications/2018/china-next-leap-in-manufacturing.aspx> - 2020.06.06.
bcg.com : Ian Colotla , Yvonne Zhou - China's Next Leap in Manufacturing

2.5. India növekvő szolgáltatásipara, illetve kirendeltségek - Kína lehetősége?

Az a kijelentés, hogy India szolgáltatásipara kiterjedt és hogy az indiai vállalatok lassan a világ összes nagyvállalatának a működését valamilyen háttértevékenységgel segítik szinte már elcsépelten hangzik. Ennek a sablonos kijelentésnek azonban valóságalapja van. Személyes tapasztalatom az indiai szolgáltatásexporttal a munkahelyemhez köthető. A magyar cég anyavállalata hosszú idő óta úgynevezett „channel partner” -ként kapcsolatban áll a Clarke Energy indiai kitelepülésével. Az indiai iroda többek között IT háttértevékenységgel, illetve kapcsolattartással foglalkozik a többi beszállítónk között. Napi szinten dolgozunk együtt indiai partnerünk munkatársaival. India szolgáltatásiparának mérete növekvő tendenciát mutatott az elmúlt időszakban.

10. Ábra, India szolgáltatás import és szolgáltatás export értékének alakulása(bal) és India szoftver exportértékének növekedése (jobb), adatok milliárd USD-ban

https://www.eximbankindia.in/assets/pdf/publications-and-resources/Indias%20International%20Trade%20and%20Investment_2017-18.pdf - 2020.05.31. Eximbank of India – Indias international trade and investment

A forrás tanúsága szerint 2009-től 2018-ig bezárólag Indiában a szolgáltatásexport minimum a duplájával, vagy ahhoz közeli értékkel nagyobb a szolgáltatásimportnál. 2009-hez képest 9 év alatt az ország szolgáltatásexportja 106 milliárd USD-ról 195 milliárd USD-ra nőtt. Az indiai

szolgáltatásszektor a szoftver ipar vezeti. 2009-től 2018-ig 46 milliárd USD-ról 77 milliárd USD-ra nőtt az értéke.

India szolgáltatásexportjának egy további erőssége Kínához képest, hogy Education First²² adatai alapján Indiában használják a legtöbben az angol nyelvet az USA után. Többen beszélnek Indiában angolul, mint Kínában, annak ellenére, hogy Kína lakossága nagyobb. A szolgáltatásexport velejárója, hogy folyamatos kapcsolatban kell lenni a vevővel. Akár egy fejlesztett szoftver esetében adásvétel megtörténte után különböző „support”, vagyis támogató feladatoknál, akár multinacionális cég egy különböző „outsourced” folyamatainál szükséges a biztos angoltudás.

India kihasználta a 2000-es évek elején induló globális technológiai fejlődést. Már abban a helyzetben van, hogy az elsők között reagáljon a technológiai piac által formált trendekre és profitáljon a tech-ipar által nyújtott lehetőségekből. A technikai vívmányok, például a távközlés költségeinek csökkenése, illetve legfőképpen az internet elterjedése lehetővé tette az országhatárokon túlnyúló távolságok leküzdését a szolgáltatások értékesítésének tekintetében. Bár az ország szolgáltatásszektora kezdetekben az alacsony képzettséget igénylő és alacsony hozzáadott értéket képviselő tevékenységekre, például a telefonos központok és szoftver telepítése és támogatására támaszkodott, az elmúlt húsz évben ez a szektor sikeresen több szintet is feljebb lépett és kifinomultabb, magasabb hozzáadott értékű profilra váltott, mint például a szoftverfejlesztés.

Kína és India összefogásának egy fontos alapja lehet az imént megfogalmazott két aspektus: Kína nagy volumenű gyártási kapacitása kombinálva India elképesztő ütemben fejlődő szolgáltatási szektorával egy ígéretes együttműködési pont, egymás kiegészítésének a lehetősége. Más szavakkal míg az egyik adná a hardvert, a másik pedig a szoftvert. Kína már számos kijelentést tett már arra, hogy szolgáltatásszektorát modernizálni, illetve bővíteni akarja (Made In China 2015 kampány). Ebben segíthetne és alapot adhatna az indiai szolgáltatásszektor már létező megoldásai.

²² <https://www.ef.com/wwen/epi/> - 2020.06.01. - Education First

Az elmúlt évtizedek során nem elég, hogy egyre fontosabb kereskedelmi partnereivé váltak egymásnak, az utóbbi években beindult az „outsourcing” illetve a tőkeáramlási folyamatok is Kína és India között. Kína ipari tevékenysége gyakorlatilag a gazdasági nyitása óta folyamatosan növekszik. Több feltételezés szerint azonban Kína elérte ipari szektora maximális termelékenységi kapacitását. Kínából egyes, szaktudást kevésbé igénylő tevékenységek, mint például az összeszerelés, Indiába helyeződnek ki, ilyen például a kínai Xiaomi elektronikai óriás, aki több mint ötvenezer²³ embert foglalkoztat Indiában. Noha a kínai gyártáskapacitás sokszorosa az indiainak, az ilyen és ehhez hasonló átszerveződések nyereségesek Kína számára. A kínai minimálbér az elmúlt évek során drasztikusan növekedett, egyre több polgár csatlakozik az ország középosztályához. Bár Indiában is végbe megy a középosztály növekedésének folyamata és csökken a társadalmi rétegek közötti szakadék, de Kínához képest lényegesen lassabban, így a minimálbér négyszer kevesebb.

Fontos megemlíteni, hogy ezekhez az átszerveződési folyamatokhoz Kína az USA-val folytatott kereskedelmi háborúja is hozzájárult. Ez a szembenállás a 2010-es évek második fele óta húzóó különböző politikai konfliktusok után kezdődött, miután Donald Trump elnöksége alatt az USA számos szankciót vetett ki Kínával szemben 2018-ban, kezdve egy 25%-os vámpótlékkal, ami 34 milliárd dollár értékű kínai exportárut érintett. Ezek a vámpótlékok kiterjednek a kínai áru és szolgáltatásexportra. Ahogy teltek a hónapok újabb és újabb védővámok kerültek kivetésre amerikai félről, melyekre Kína hasonló méretű vámokat szabott.

A kereskedelmi háború és Trump intézkedéseinek hatására Kínában csökken USA FDI áramlása. Ez 22.9 %-os csökkenés formájában mutatkozott meg 2017-ről 2018-ra.²⁴ Az USA külföldi tőkebefektetései Kína helyett főképpen Indiába, Vietnámba, Mexikóba csoportosulnak. Számos publikáció szerint ezek az országok, köztük Indiával az igaza nyertesei az USA-Kína kereskedelmi háborújának. A kieső FDI azért okoz problémát Kínának, mert a teljes banki rendszere állami

²³ <https://economictimes.indiatimes.com/jobs/xiaomi-generates-employment-for-over-50000-people-in-india/articleshow/73270536.cms> - 2020.06.01. - economictimes.indiatimes.com - Xiaomi created 50,000 jobs in India

²⁴ https://fas.org/sgp/crs/row/IF11283.pdf?fbclid=IwAR3md8aHAWdOfzlh0Ty5q3vKRduCv5xyYdoEW2l1F-PIB1fXb632Y_b7WLM 2020.10.15 - U.S. - China Investment Ties: Overview and Issues for Congress

tulajdonban van. Ezzel alapvetően nem lenne probléma, de ez a rendszer közvetve rengeteg adósságot és hitelt halmozott fel állami utasításra. A bankban vezető beosztásban dolgozó tisztviselők, mint szinte minden magas szintű állami intézményben Kínában, a Kínai Kommunista Párt tagjai közül kerülnek ki. Az országban a korrupció szintje magas, és nem csak a pénzügyi szektorban fordul elő.” ...2010-es években Kína gazdasági felépítése eltorzult, egyre inkább függővé vált a külföldi befektetésektől, nőtt hiteleinek mennyisége és növekedtek a pénzügyi szektorának kockázatai”²⁵

Amíg Kína veszt a külföldi tőkebefektetéseiből, addig ez a kisesett összeg Indiát erősíti. A két ország közötti feltételek nélküli összefogás esetén ez az FDI összeg valamilyen szinten Kínára is pozitív hatással lehetne, hiszen India sikerei közvetve befolyásolnák eredményeit.

2.6. Politikai dimenziók és hadsereg

A Kínai Népköztársaság a Föld legnépesebb országa és a második legnagyobb gazdasága. Fővárosa Peking. Az elmúlt évek tapasztalatai után kijelenthetjük, hogy Kína egy olyan szocialista ország, amely gyakorlatilag kapitalista piacgazdasági politikákat folytat. A Kínai Népköztársaságot a polgárháború óta töretlenül a kommunista párt vezeti. A hatalom az államfő, Hszi Csin-ping kezében összpontosul 2013 óta, aki egyszerre a Kínai kommunista párt főtitkára, illetve a Kínai Népköztársaság elnöke.

Az Indiai Köztársaság a Föld második legnépesebb országa és az egyik leggyorsabban növekvő gazdasága. Fővárosa Új-Delhi. India területe 28 különálló államra van felosztva. Minden ilyen állam egy-egy külön közigazgatási rendszer, saját törvényekkel és berendezkedéssel, hasonlóan az USA modelljéhez. Államformáját tekintve köztársaság. India miniszterelnöke 2014 óta Narendra Modi.

²⁵<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op206.en.pdf> 2020.10.17

European Central Bank - The transition of China to sustainable growth – implications for the global economy and the euro area 2018

A kínai nemzeti valuta a jüan. A jüan a Nemzetközi Valutalap 2016 októberében vette fel az SDR valutakosár ötödik tagjaként. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy bármelyik ország központi bankja valutáját ezentúl már jüanban is tárolhatja, arra átválthatja. Kína a saját valutáját nemzetköziesíteni akarja. Több tucat országgal kötött már valuta-csereszerződéseket. Afrikában napjainkban kezdett elterjedni a jüan használata, ami főként a térségbe beáramló kínai bankoknak köszönhető.

India nemzeti valutája az indiai rúpia. Értéke az elmúlt évtizedekben állandó ingadozásnak volt kitéve, India 1973-ban rögzített árfolyamrendszer helyett lebegő árfolyamrendszerre való váltása miatt, így már a piacok változásai is befolyásolják értékét a más ország valutáival szemben is.

2.6.1. Hszi Csin-ping és Narendra Modi

Fontosnak tartom a két ország jelenlegi vezetőinek, Hszi Csin-ping, illetve Narendra Modinak a céljait is elemezni, elvégre személyes érdekeik, illetve törekvéseik nemcsak Kína és India közös jövőjét, hanem teljes Ázsiát és a teljes világot is befolyásolják.

Hszi Csin-pingt a Forbes magazin 2018-ban a világ legbefolyásosabb emberének nevezte meg. Ugyanebben az évben elérte, hogy gyakorlatilag élete végéig a Kínai Népköztársaság elnöke lehessen. Mao Ce-tung vezetése után szabályozták a kínai elnök maximális uralkodási idejét, hogy soha többé ne legyen évtizedeken keresztül az országnak ugyanaz vezetője. Hszi Csin-ping ezeket a törvényeket formálta saját kedvére.²⁶

A nyugati típusú választási rendszerek általánosságban négyévente választásokat tartanak, melyek során az aktuális vezetés a népszavazás eredménye szerint lecserélődhet. Ezzel ellentétben Hszi Csin-ping jóval hosszabb időre előre tud tervezni.

Erre a jelenségre egy tökéletes példa Hszi Csin-ping 2017-es októberi beszéde a Kínai Kommunista Pártnak (KKP) XIX. Kongresszusán. Beszédében Kína céljairól beszélt az elkövetkező

²⁶ <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-43361276> - 2020.06.06
BBC - China's Xi allowed to remain 'president for life' as term limits removed

évtizedekre. Tartalmából világosan kiderül, hogy milyen jövőt képzelt el Kínának, hol látja az országot. A beszéd elsősorban a kínai emberek életszínvonalának a növeléséről szól, illetve Kína gazdasági problémáira kínál fel megoldásokat. A lassuló növekedési mutatókat a selyemút-stratégia projekt megvalósításával újfent fel lehet gyorsítani. A kereskedelmet még inkább liberalizálni kell. Fel kell venni a harcot a korrupcióval a törvények szigorításával. Hszi Csin-ping évtizedekre előremutató víziót nyújt. Egy új világrendet, ami a nyugati kultúrát leváltja, egy olyan megközelítést, ami Kínát még inkább a magasba emeli.²⁷

Kína azért tud évtizedekben előre gondolkodni, illetve előre tervezni, mert a KKP hatalma jelenlegi tudásunk szerint biztosítottak mondható. Ha Hszi Csin-ping bármilyen indoknál fogva nem tudná betölteni a tisztségét, utódja valószínűsíthetőleg folytatná az általa megálmodott és kidolgozott utat.

India főminisztere Narendra Modi, aki pártjával, a Bharatiya Janata Party-val 2014-ben nyerte meg a demokratikus választásokat az országban. Modit Forbes magazin 2018-ban a világ kilencedik legbefolyásosabb emberének nevezte meg.

Modi hivatalba lépése után több reformprogramot hirdetett meg szigorúan betartandó határidőkkel. Nagy figyelem fordult az ország elmaradottabb részei felzárkóztatására, például villamos áram eljuttatásával ezekre a területekre. Gazdaságélénkítő törekvéseiből kiemelkedik a „Make In India” kampány, mely az ország belső gyártókapacitásának a növelésére összpontosít, melyet Modi többek között protekcionista vámemeléssel ér el, ellentmondva a nemzetközi gazdasági liberalizációjának. A főminiszter aktívan dolgozik az ország külpolitikai kapcsolatainak fejlesztésén is, az indiai gazdasági nyitás óta gyakorlatilag változatlan célokat szem előtt tartva: domináns gazdasági fellépés Ázsiában, illetve az ország globális szerepének erősítése.²⁸

²⁷https://www.chinadaily.com.cn/china/19thcpcnationalcongress/2017-11/04/content_34115212.htm
2020.06.10 - chinadaily.com Full text of Xi Jinping's report at 19th CPC National Congress

²⁸ <https://ajtk.hu/hu/kutatas/fokuszban/fokuszban-india-az-ebredo-nagyhatalom>
Antall József Tudásközpont - Baranyi Tamás Péter: India, az ébredő nagyhatalom 27-31o 2018

Az egyik első számú ilyen kitűzött cél, az Narendra Modi szavaival élve nem más, mint hogy 2025-re India 5000 milliárd dolláros gazdaság legyen. Ezt megvalósítandó, 8 százalékos átlagos GDP növekedést kell elérni minden évben. Egyes elemzések ezt a célt bár túlzónak találják, az 5000 milliárd dolláros gazdaság megvalósulása azonban 2030 után bekövetkezhet.²⁹

2.6.2. Katonai erő

A két gazdaság összehasonlításához kapcsolódik a két ország katonai ereje. A katonaságot értelemszerűen nem csak háborús esetekben lehet bevetni az ország lakosai védelme érdekében, vagy a törvények betartását biztosítani vele. Egy ország katonai ereje elrettentő erőként is fennáll.

2020-ban Kínának 2.18 millió, Indiának pedig 1.44 millió aktívan szolgáló és bevethető katona áll rendelkezésére, ezzel nekik van a két legtöbb főt számláló hadseregük a világon.³⁰ Az országok katonai erejét többek között a GFP kutatásai vizsgálják, a katonai ütőképességüket PwrIndx, tehát a Global Fire Power Index mutatóval mérik. A PwrIndx mutató több mint 50 faktort figyelembe véve generálódik, ilyen faktorok például a hadsereg létszáma, költségvetés és földrajzi adottságok. A mutató minél közelebb áll a nullához, az ország katonai ereje annál nagyobb. 2020-ban Kínáé a harmadik legerősebb hadsereg 0.0691-es indexel. Negyedik helyen pedig India követi, a PwrIndx 0.0953 mutatójával. Kína védelmi költségvetése 2019-ben 237 milliárd USD-t, Indiáé pedig 61 milliárd USD volt 2019-ben.³¹

Kína és India a legerősebb haderővel rendelkező országok között vannak. Kína hadserege az Kínai Népi Felszabadító Hadsereg, egy gyorsan modernizáló egység, melyre potenciális katonai szuperhatalomként is szoktak hivatkozni.

²⁹<https://www.financialexpress.com/economy/will-modis-5-trillion-economy-goal-be-reality-by-2025-former-world-bank-economist-explains-maths/1871369/> 2020.10.28
Financial Express - Will Modi's \$5 trillion economy goal be reality by 2025

³¹ <https://www.globalfirepower.com/> 2020.06.05

Az India Hadsereg többek között a F-INSAS³² milliárd dolláros fejlesztéseinek köszönhetően modern és ütőképes erő. Nem szabad elfelejteni, hogy mindkét ország atomhatalom. Nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy Kína bármilyen tetszőleges országra csapást tudna mérni hosszútávú rakétái arzenáljával. India, ha bármilyen tetszőleges országot nem is, de talán az USA keleti partjait, illetve Európa bizonyos területeit talán el tudná érni.

A hidegháború során többek között megfigyelhettük, hogy az űrkutatás, illetve a világűr „uralma” egyfajta presztízs kérdésként is felfogható az országok között modern korban, ezenkívül az országok katonáságai kitüntetett figyelmet fordítanak e terület iránt. A XXI. évszázadban a világ legfontosabb hatalmai mind képviseltetik magukat ezen a területen is. Mind az ISRO, tehát az Indiai Űrkutatási Szervezet, mind a CNSA, tehát a Kínai Nemzeti Űrügynökség a világ legfontosabb és legnagyobb űrkutatási ügynökségei között vannak számontartva.

Az ISRO 2018-ban 1.5 milliárd USD-val gazdálkodott. Több telekommunikációs műholdat is fentart az ország távközlési igényeinek kielégítése céljából. India az egyetlen ázsiai ország, aki képes volt műholdat Mars körüli pályára állítani. Az Indiai Űrkutatási Szervezet folyamatos fejlesztéseket hajt végre az embert is szállítani képes űrhajók, illetve újra felhasználható hordozórakéták területén. A CNSA költségvetése 2017-ben 11 milliárd USD volt, a NASA után így a kínai központ a legnagyobb űrkutatási ügynökség. Kínának saját űrállomása van, asztronautái nem a Nemzetközi Űrállomást használják.³³

Kínával kapcsolatban érdemes lehet kitérni a Yaogan néven futó programjára. A Yaogan az ország által fellőtt kutató és felderítő szondák csoportját takarja, melyeket Kína 2006 óta állít Föld körüli

³² <https://www.army-technology.com/features/featurefuture-infantry-unravelling-the-indian-armys-f-insas-programme/> 2020.06.06 – army-technology.com - Unravelling the Indian Army's F-INSAS programme *F-INSAS – 2007-ben elindított katonai fejlesztési programja, melynek célja egy modern, XXI. századi superkatona létrehozása. A program kiterjed az indiai hadsereg fegyverkészlet állományának fejlesztése, illetve a katonák high-tech katonai felszereléssel, mint például sisakba épített kamera és képernyőrendszerrel való ellátására.*

³³ <https://www.rankred.com/top-10-space-research-organisations-world/> 2020.06.01
rankred.com - Top 10+ Space Research Organisations in the World | 2020 Edition

pályára. Számos nyugati hatalom is aggodalmát fejezte ki a szondákkal kapcsolatban, megfigyeléssel és kémkedéssel vádolva az országot.

3. ÚJ VILÁGREND

A záró fejezet első felében szeretnék választ adni Kína és India ellentétéinek okaira. Reményeim szerint a különböző konfliktusaik vizsgálatával közelebbi képet tudok nyújtani az országok céljaira vonatkozóan is. A fejezet második felében kap helyet az előző fejezetekben az együttműködés mellett megfogalmazott indokok felsorakoztatása és összehasonlítása az ellentéteikkel szemben, tehát ennek a szakdolgozatnak a konklúziója.

3.1. Kína és India ellentétei

Ahogy az 1.1-es alfejezetben már leírtam, a kínai-indiai kapcsolatok egy hosszan tartó, neutrális viszony után torkolltak 1962-ben a Kína-indiai háborúba. Bár már a háború utáni évtizedekben megkezdődött az egymás felé való közeledés, amiket a közelmúltban egyre több és több gazdasági összefogás követett, egyes kérdésekben a két ország még a mai napig nem tudott dűlőre jutni. A múlt egyes konfliktusai, mint például a határviták összefonódtak napjaink ellentéteivel Kína és India között.

3.1.1. A Kasmír kényes kérdése

Kína és India között napjainkban egy lényeges viszály forrása a Nagy-Himája és Pir Panjai által határukt völgyben elterülő Kasmír vitatott határvonalai. A területre Pakisztán ugyanúgy igényt tart, ezzel Kína, India és Pakisztán egy sajátos háromszöget alkotva követeli Kasmírt.

11. Ábra: India, Pakisztán és Kína vitatott területei Kasmírban

<https://www.bbc.com/news/world-south-asia-11693674> - 2020.06.06 - BBC

Kiterjedt fegyveres összeütközetekre napjainkban nem igazán vannak kilátások, hiszen mindhárom ország teljes tudatában van a másik kettő katonai erejével és atomhatalmi státuszával. Másik kettő ország javára azonban egyikük sem akar engedni. A XX. évszázad során számos konfliktus követte a Kína-indiai háborút a Kasmírért. India 1971-ben gyakorlatilag bekapcsolódott a Kelet-Pakisztáni függetlenségi háborúba, 1987-ben pedig egy lázadás pusztított a területen.

2020 júniusában az indiai és a kínai határőrség között a Himalája térségében szembenállás bontakozott ki a felek között. A beszámolók szerint több mint húsz indiai, és számos kínai katona is elesett az atrocitásban, bár első az beszámolások szerint kövekkel és botokkal harcoltak, tűzpárbaj nem alakult ki. Bár a Kasmír területe a Kína-indiai háború után egy demarkációs vonallal fel lett osztva kettejük között, a pontos határvonalak a mai napig nem tisztázódtak.³⁴

A Kasmír nyitott kérdése folyamatos feszültséget szül Kína és India között.

³⁴ <https://kitekinto.hu/2020/06/17/europan-kivul/kovekkel-es-botokkal-harcoltak-az-indiai-kinai-hatarvitaban/181879/> 2020.11.21. Kitekintő.hu - Kövekkel és botokkal harcoltak az indiai-kínai határvitában

3.1.2. Kína új selyemút-stratégiája és India szerepe

A XXI. évszázad elején a két ország együttműködésének fejlődésében azonban a legnagyobb problémát egyértelműen Kína terjeszkedő stratégiája okozza. Az ókori selyemút az időszámításunk előtti III. évszázadtól kezdve egészen a X. századig volt használatban összekötve a Keletet Nyugattal. Kína robusztus terve a modern kor selyemútjának a kiépítése.

12. Ábra: Az új kínai selyemút gazdasági folyosói

http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/3249/1/selyemut_gfoldrajz.pdf 2020.06.01

BCE Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet

Péti Márton - Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói- 2020

Napjainkban Kína talán legfontosabb projektje egy új selyemút létrehozása. Hszi Csin-ping 2013-ban jelentette be Kazahsztánban, hogy az Kína újra kívánja építeni az ősi kereskedelmi út XXI. évszázadi mását „egy Övezet egy Út” néven. Ez az új kereskedelmi folyósókból álló projekt az államfő szerint három kontinenst fog összekötni Kínával: Európát, Ázsiát és Afrikát. A „Great Belt

and Road” kezdeményezés gyakorlatilag globális hálózatok összességét jelenti, amelyek többek között vasúthálózatokat, tengeri szállítmányozást, illetve a közúti árutranszportot foglalnak magukba.

Kína reményei szerint az új selyemút feloldja majd a kereskedelmet az érintett kontinensek országaival, amelyek területén a kereskedelmi út vonalai áthaladnak és beruházások tömkelege kerül megvalósításra az új stratégia révén. A „Great Belt and Road” kezdeményezés a modern történelmünkben példátlan, a legnagyobb egybefüggő kereskedelmi hálózatok sora lesz elkészültével, dominálva a globális kereskedelmet. Befejezése várhatóan több évtizedig is el fog majd tartani.

Alapvetően három tengeri és három szárazföldi utat tudunk megkülönböztetni a selyemút-stratégia részeként:

- Kína-Mongólia- Oroszország gazdasági folyosó
- Eurázsiai gazdasági folyosó
- Közép-Ázsia és Nyugat-Ázsia gazdasági folyosó
- Kína-Pakisztáni gazdasági folyosó
- Banglades-Kína-India-Burma gazdasági folyosó (tervezett)
- Kína és Indokínai-félsziget gazdasági folyosó

A szakdolgozat témájából adódóan elsősorban a CPEC-ra, vagyis a China-Pakistan Economic Corridor-ra illetve a BCIM-re, vagyis a Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor-ra szeretnék koncentrálni, illetve azt elemezni.

3.1.2.1. Kína-Pakisztáni gazdasági folyosó

A CPEC, vagyis a China-Pakistan Economic Corridor összeköti Kína legnagyobb tartományát, Xinjianget, a Pakisztánban található Gwadar kikötővel, Beludzsisztánban, Pakisztán legnagyobb régiójával.

Kína belpolitikai érdeke, hogy az ország belső területének, tehát az Ujgur vidék termékeinek a szállítását optimalizálja. A keleti tengerpart használata helyett a földrajzi szempontból sokkal közelebbre található Indiai óceán térségét kívánja használni kereskedelmi céljaira. Kínának már egy régóta jelen lévő terve az India óceán elérése és annak bizonyos fokú kontrolálása. India azonban nem kívánja, hogy ez bekövetkezzen, hiszen az ország az Indiai-óceánt, ha hivatalosan nem is, gyakorlatilag viszont a saját beltengerének tekinti.

Az Indiai-óceán fennhatósága fontos kérdéskör. India feszülten figyeli Kína stratégiáját, mely részeként ráadásul Pakisztánnal együttműködve kíván egy tengeri kikötőt bővíteni az Indiai-óceánon közvetlen közelében. India az Indiai-óceánt saját területének tekinti, haditengerészete hisz a tenger stratégiai irányításának fontosságában. Első számú célja a vizek biztonságos használatának lehetővé tétele. Ha szükséges India katonai erővel védi meg határait az ország ellenségeivel szemben. A CPEC biztonság politikailag sérti az Indiai érdekeket: nem csak az Indiai-óceán felügyeletében adódnak kérdések, hanem Kína kötıdéseivel is Pakisztánhoz, mellyel történelmi okok miatt az ország nem ápol jó kapcsolatokat.

Ez a negatív hozzáállás nem csak a CPEC-re, hanem Kína selyemút-stratégiájára egészére is kiterjed. Ezt a hozzáállást demonstrálva India vezetői nem vettek részt sem a Pekingi, 2017 májusában megrendezésre került Egy Övezet Egy Út Fórumon, sem pedig a Második Egy Övezet Egy Út Fórumon 2019 áprilisában. Ezeken az eseményeken mindkét alkalommal több mint 30 ország képviseltette magát 5000-nél is több diplomatával.³⁵

3.1.2.2. Banglades-Kína-India-Burma gazdasági folyosó

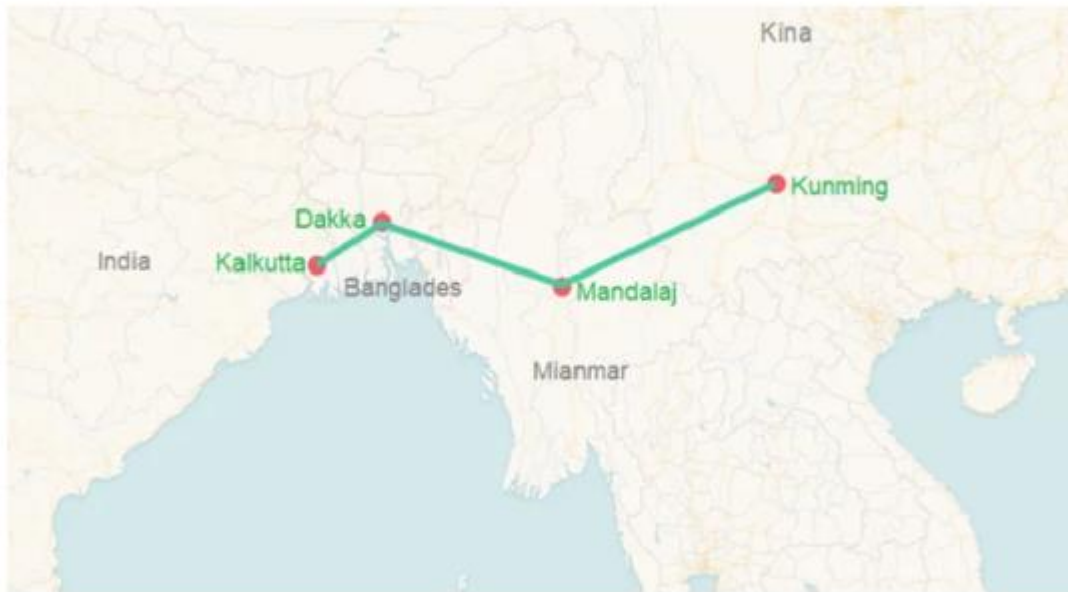
Az egy Övezet egy Út stratégia azonban a Kína és India kapcsolatának javulása szempontjából szerencsére nem csak vizsályt képes szítani a két érintett között, hanem esetlegesen erősíteni is tudja őket.

³⁵ <https://thedi diplomat.com/2019/05/what-to-make-of-indias-absence-from-the-second-belt-and-road-forum/> 2020.06.02.

The Diplomat - What to Make of India's Absence from the Second Belt and Road Forum?

A CPEC problémáitól eltekintve, 2019 októberében biztató fejlemények kezdődnek Kína és India között. Hszi Csing-ping és Modi Chennaiban találkoztak kereskedelmi kapcsolatok és információ és technológiatranszfer kérdéskörének tárgyalása céljából. Hszi Csing-ping egy Kína-India száz éves összefogás terv ötletét veti fel. A 9. ábrán látható, hogy egyetlen útvonal sem halad át India területén. Ezt orvosolandó a találkozón több lehetséges útvonal is felmerült egy Övezet egy Út stratégia részeként immáron India közvetlen érintésével. Ezek közül a legfontosabb a Banglades-Kína-India-Mianmar Gazdasági Folyosó, tehát a BCIMEC koncepciója.

13. Ábra: Banglades-Kína-India-Mianmar Gazdasági Folyosó

http://www.geopolitika.hu/hu/2018/09/07/india-es-az-uj-selyemut/#_edn9 2020.06.01. – geopolitika.hu

Róma Ádám: India és az „Új Selyemút”

A BCIMEC gondolata, ha nem is Kína megújult selyemút-stratégiája részeként, de már évtizedekkel ezelőtt felmerült, azonban az egyeztetések a tényleges megvalósításáról csak napjainkban kezdődnek. A szárazföldi útvonal 2800 km hosszan, Kalkuttából kiindulva Bangladesen és Mianmaron keresztül érne el Kínát, ahol csatlakozik annak vasúthálózatához.³⁶

³⁶ <https://www.silkroadbriefing.com/news/2020/05/11/chinas-latest-outbound-investment-target-winner-india/> 2020.11.29. – silkroadbriefing.com - Chris Devonshire-Ellis: China's Latest Outbound Investment Target...And The Winner Is: India

A projekt magától értetődő módon mindenképpen előnyösen hatna a bilaterális kereskedelem növekedéséhez, illetve a diplomáciai kapcsolatok fejlődéséhez. Továbbá közel sem elhanyagolható szempont India szemszögéből, hogy amennyiben a BCIMEC beruházása megvalósul, az ország talán megoldást találhat egy hosszú ideje fennálló problémájára.

Ez a hiányosság Indiában a kidolgozott, megbízható és modern infrastruktúra hiánya. Egy ekkora területű, növekedésre és fejlődésre kész ország egyszerűen nem engedheti meg magának, hogy ne legyen optimális áruja szállítása az országon belül. Vasúthálózata régi és lassú, közútjai nem tudják kiszolgálni kielégítően sem az egyszerű lakosokat, sem pedig az ország áruszállítását teljes mértékben. A fejlett városokban is mindennapos látvány a forgalmi dugó, illetve az aszfalt nélküli út. A BCIMEC megvalósulása, talán képes lehet elhozni a változás kezdetét, hiszen megvalósulása esetén a felvázolt hiányosságra az ország vezetésének megoldást kell találnia.

Ugyancsak fontos szempont India kevésbé fejlett régióinak kérdése. Az életminőségbeli különbségek legfőbb oka az államok gazdagsága közti különbség. Általánosságban elmondható, hogy a délebben fekvő államok, mint például Goa, vagy pedig a városi környezetek, mint például Delhi sokkal fejlettebbek és gazdagabbak, mint a főként mezőgazdaságból élő területek, mint például Chhattisgarh. A BCIMEC gazdasági folyosó kiépítése és a megépült útvonal hosszútávú pozitív hatásai révén nagyon valószínű, hogy az lemaradt területek felzárkóztatása felgyorsulna, hozzásegítve Indiát ezzel az ország életminőségbeli különbségeinek kiküszöbölésére.

Fontos azonban leírnom, hogy a BCIMEC csak egy tervezett gazdasági folyosó, aminek megvalósítása még el sem kezdődött és egyáltalán a kivitelezése kapcsán is több kétely is felmerült, ami bizalmatlanságot szülhet Kína és India között. Kína Második Egy Övezet Egy Út fórumán a Banglades-Kína-India-Mianmar Gazdasági Folyosó nem szerepelt Kína által összeállított listán, amely számos spekulációnak adott okot. Kína tagadta, hogy a BCIMEC projektet elvetette volna, azonban az Indiával való egyeztetései lassabbak voltak a vártnál.³⁷

³⁷ <https://theprint.in/world/bangladesh-china-india-myanmar-economic-corridor-project-not-abandoned-says-china/248341/> - 2020.11.01 - K J M VARMA - Bangladesh-China-India-Myanmar-Economic corridor project not abandoned, says China

3.1.3. Afrikai terjeszkedés

További ellentétekre ad indokot a két ország Afrikába történő terjeszkedési törekvései. Kína indiai szemmel túlságosan is offenzív módon törekszik az India-Óceánon keresztül Afrika keleti részei felé. Bár az Indiai-óceán hivatalosan egyik ország felügyeletébe sem tartozik, India mégis részben saját magáénak tekinti és nem szívesen enged át senkinek sem. Ezen kívül India egyrészt földrajzilag közelebb is van Afrikához, történelmileg pedig jóval több kapcsolat volt Fekete-Afrikával mint Kínának. Kína számtalan befektetést hajtott végre Afrikában, egyes munkafolyamatait kitelepíti. India számára a kínai törekvések a régióban kizorító hatással bírnak és csökkentik érvényesülésének lehetőségét.

Míg Kínának folyamatosan nő a befolyása Afrikában, India tulajdonképpen csak Mauritius szigetországában tudott eredményeket elérni, illetve befolyást szerezni az afrikai régióon belül. Az országba már a XIX. évszázad végén elkezdtek beáramlani az indiai munkások. Noha 1983-ban India majdnem lerohanta Mauritius (Operation Lal Dora), diplomáciai kapcsolatok azóta stabilnak mondható. 2018 és 2019 között Mauritius a második legnagyobb értékű külföldi tőkebefektetéseket áramoltató ország Indiába több mint 8 milliárd USD-ral.³⁸ 2019 végén a két ország közötti tárgyalásfolyamat eredményeként egy szabadkereskedelmi megállapodás megkötése kezdett el kibontakozni a két fél között.³⁹

Mauritius azért lehetett a hivatalos adatok alapján egy kifejezetten szegény országgént a második legnagyobb tőkebefektető Indiában, mert ezek a tőkebefektetések igazából indiai forrásból származnak. Az indiai tőke kivitelre kerül Indiából és Mauritiuson keresztül visszaforgatásra kerül az országba, kihasználva ezzel a külföldi tőke befolyásából származó kedvezményeket. Ezt a jelenséget hívják roundtripping capitalnak, amit számos más ország is gyakorol.

³⁸ <http://www.data.worldbank.org/> - 2020.06.04.

³⁹ <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-mauritius-fta-nears-finalisation/articleshow/73057589.cms?from=mdr> - 2020.06.04.
Economic Times: India-Mauritius FTA nears finalisation

Az afrikai helyzetet tovább árnyalja Dzsibuti országának kérdésköre. Az Afrika Szarvában elhelyezkedő Dzsibuti bár első ránézésre nem tűnik stratégiailag fontos országnak, mégis francia, USA, japán és olasz katonai támaszpontok is működnek az országban, hiszen Dzsibuti kis mérete ellenére kritikus jelentőségű, mivel a Vörös tengert köti össze az Indiai-óceánnal. Az Indiai-óceán és az Atlanti-óceán és Földközi tenger közti kereskedelem esetén két útvonal között választhatnak a nemzetközi teherszállító hajók: vagy megkerülik Afrikát, vagy a Szezei-csatornát használják és ezáltal áthaladnak a Báb el-Mandeb szoroson is.

Bár Kína azt állítja, hogy a kalózkodást igyekszik visszaszorítani és biztonságot kíván nyújtani a térségben, a nyilvánvaló indok a katonai támaszpont létesítésére a hatalmi törekvés, ami nem csak Báb el-Mandeb szorost, így a teljes afrikai kontinenst érint, hanem a Szezei-csatorna felügyeletét is. Ezt alátámasztandó Kína többek között egy a térségben innovatívnak számító és nagy forgalmat lebonyolítani képes elektromos vasúthálózat⁴⁰ kiépítése mellett döntött, ami Dzsibutit Etiópiával köti össze, tovább erősítve kínai befolyást és érdekeket.

A katonai támaszpont révén Kína ellenőrizni tudja Vörös Tenger felől menő és onnan jövő áruforgalmat. A 12. ábrán jól látszik Afrika Szarvának stratégiai fontossága, ami a már részletezett új selyemút stratégiához is kapcsolódik, hiszen számos kínai útvonal áthalad is területen. Tovább árnyalja a kérdéskört, hogy ráadásul Dzsibuti térsége az Indiai-óceán a már említett okok miatt egyik legfontosabb területe. A pusztán kínai jelenlét az indiai érdekeket ugyanúgy sérti, hasonlóan a CPEC gazdasági folyosóhoz.

3.2. A közös cél

Kína és India Ázsia legdinamikusabban fejlődő országai. A kettejük kapcsolata egy különleges, kettőségeken alapuló viszony. A több évszázada tartó egymással folytatott konfliktusaik és ellentétjeik vegyülnek az együttműködés mondhatni szükségességével céljaik elérésének

⁴⁰ http://www.xinhuanet.com/english/2019-07/24/c_138251826.htm 2020. 11.11 – xinhuanet.com

Mu Xuequan :Chinese-built Ethiopia-Djibouti railway wins acclaim for driving Ethiopia's import-export needs

érdekében. Kína és India földrajzi tekintetben szomszédos országok, közös hosszútávú célokkal, közös igénnyel a fejlődés felé. Az együttműködésükhöz vezető út felé kulcsszerepet tölthet be a gazdasági folyamataik és bilaterális kereskedelmi szálaik mélyítése és egy új világregd kialakításának az igénye.

Az 1.2-es alfejezetben bemutattam a két országot összekötő a világnézeti, illetve a kulturális alapokat. Megfigyelhetjük, hogy vallási, ideológia szempontból a konfucianizmus, a buddhizmus, illetve a hinduizmus gyökerei mondhatni egymásba fonódnak, hasonló gondolkodásmódot eredményeznek, amik egy közös célhoz, a világregd átfórmálásához vezetnek. Az 1.3-mas alfejezetben bemutattam a két ország Nemzetközi Szervezetekben betöltött szerepét, erejét, illetve céljait. Meg lehet figyelni, hogy mindketten mind az ENSZ-ben, mind a WTO-ban kulcsszereplők, akik hangot adnak törekvéseiknek.

A 2. fejezetben gazdasági és kereskedelmi mutatóikat, azok fejlődését, illetve a két ország közötti további kapcsolódási pontokat vizsgáltam. Mindkét ország világgazdasági nyitása során kritikus pont volt az exportorientációra fordított kitüntetett figyelem. Az export volumenük fokozása révén növelték gazdasági méretüket, új munkahelyeket teremtettek, növelték termelékenységük hatékonyságát.

Gazdaságuk jól kombinálható, szinte kiegészítően hatnak egymásra. A 2.5-ös alfejezetben bemutattam a két ország hardver és szoftver kapcsolódási potenciálját. Összefogásuk esetén ez a két specializáció egy koherens egészzé ötvözhető, amely képes lehet a regionális és globális piaci igények fő ellátójaként működni.

A 2.4-es alfejezetben láthattuk, hogy a más országokkal folytatott kereskedelmükön túl a Kína és India közötti bilaterális kereskedelem is fellendülést mutatott, hiszen röpke tíz év alatt több mint 50 százalékkal nőtt ez a mutató. Mindkét ország vezetősége aktívan dolgozott a bilaterális kereskedelmük fellendítésén, hiszen mind Hszi Csin-ping mind Modi tudatosan épít a másik országra kereskedelmi kérdésekben is.

Együttműködésük ellen azonban több tényező is szerepet játszik, melyek közül a legfontosabbakat a szakdolgozat 3.1-es alfejezetekben részletesen kifejtettem.

Pakisztán. Míg ez az ország Kínának egy fontos szövetségest, addig Indiának egy nemzeti ellenséget jelent. India és Pakisztán tudatába mélyen beleivódott az egymással folytatott ellenséges viszony. Véleményem szerint ez egy olyan állapot, ami belátható időn belül nem fog tudni feloldódni. Napjainkban Indiának mégis napi szinten kell foglalkoznia Pakisztánnal egyrészt Kasmír fennálló ellentétei, másrészt Kína épülő Egy Övezet Egy Út stratégiájának a CPEC gazdasági folyosójának fenyegetése miatt.

Kína és India elemzésében az az érdekes, hogy a szakdolgozatban megfogalmazott összes összehasonlításra alkalmas adat, legyen az GDP értéke, külkereskedelmi volumen, gazdasági hatalom mértéke, befolyásosság, hadsereg ereje, külkereskedelmi kapcsolatok volumene és minősége alapján India rosszabbul teljesít Kínánál. Ahogyan a 2.2-es fejezetben rámutattam, Kína jóval előbb kezdte el gazdasági reformációját Indánál. Eddigi történetük során megfigyelhettük, hogy Kína akaratát bár offenzív módon, de jobban tudta érvényesíteni Indiánál, többek között az ENSZ-ben saját tervei előnyomásával, vagy az afrikai régiókban, ahogyan azt 3.1.3-as alfejezetben részleteztem. Kína jelen állás szerint egyszerűen nagyobb hatalommal rendelkezik Indiánál. Ez az aszimmetria esetleges hosszútávú együttműködésük esetén is problémaforrás lehet. Kína hatalmánál fogva jobb tárgyalóstatuszban van, amit minden valószínűséggel kihasználna és számára kedvezőbb egyezmények aláírását sürgetné.

Kína az elmúlt időszakban Ázsiában már elérte a hegemon hatalmi státuszt, vagy legalábbis annak talán legfontosabb elemeit: a legtöbb rivális hatalmat felülmúló gazdasági hatalmat, illetve katonai erőt. Offenzív terjeszkedései, akár a 3.1.3-es alfejezetben bemutatott afrikai térhódításaival, akár az az Egy Övezet Egy Út stratégiájával határozottan érzékelteti globális befolyását.

Kína gazdasági eredményeihez és státuszához mérten India valóban kevésbé tűnik meghatározó erőnek, viszont nem szabad elfelejteni, hogy Indiát nem Kínához, hanem a világgazdaságban betöltött szerepéhez mérten kell vizsgálni. India a jelenleg világ ötödik legnagyobb gazdasága, többek között növekvő populációja miatt az ország 2030-ra a világ harmadik legnagyobb

fogyasztói piaca lehet USA és Kína után. 2030-ra a hazai magánfogyasztás, amely az ország GDP-jének 60%-át teszi ki, ami várhatóan 6 billió dollárra fog növekedni.⁴¹

Kína aktívan keresi gazdasági és kereskedelmi partnereit. Folyamatosan kutatja befektetési lehetőségeit, működése inkább hasonlítható az óriásvállalatokéhoz, mint a többi ország működéséhez. Méltó gazdasági szövetségest azonban mintha még nem talált volna. Indiában Kína egy olyan partnerre bukkanhat, amely több szempontból kiegészíti. A számtalan megvalósított projekt és kölcsönös beruházás azt mutatja, hogy mind a két ország képes a közös munkára. Mindenekfelett India osztja Kína gondolatait egy új világrend megvalósításáról. Kultúrában és életszemléletben közel áll hozzá.

Együttműködésük során India több országos problémájára is megoldást találna. Ha az Egy Övezet Egy Út stratégiája részeként végül megvalósul a BCIMEC, akkor regionális szinten tudná kereskedelmét növelni, amely infrastrukturális fejlődést is eredményezne, hiszen az ország infrastruktúrája elavult. Összefogásuk esetén politikai és nemzetközi szerepe minden bizonnyal erősödne.

Nem véletlen, hogy a két ország ennyit tárgyalt a kereskedelmükről az elmúlt évek során. A 2.4-es alfejezetben Kína és India bilaterális kereskedelmét elemeztem. Kínának India a hetedik legnagyobb exportcélpontja. Indiának Kína a harmadik legnagyobb exportpiaca és Kína az első számú import célpontja. Az nemzetközi kereskedelem Indiában túlnyomó többségben tengeri útvonalakon zajlik. Összefogásuk esetén Kínának minden bizonnyal lehetősége nyílna egy már kiépített és jól működő Indiai-óceánra nyíló kikötőrendszer használatához. Gyakorlatilag az India-óceán elérése a célja az egész CPEC gazdasági folyosónak.

Közös kezdeményezéseik, társulásaik egyre gyakoribbak. Jó példa erre a Regionális Átfogó Gazdasági Együttműködés (RCEP) kezdeményezése, ami aláírása esetén a világ legnagyobb szabadkereskedelmi zónáját fogja jelenteni. Az eredetileg az USA-által delegált csendes-óceáni

⁴¹ <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/indicators/india-poised-to-become-third-largest-consumer-market-wef/articleshow/67450935.cms> - 2020.05.22

Economic Times - India poised to become third-largest consumer market: WEF

szabadkereskedelmi egyezményre (TPP), mint egy alternatívaként szánt kezdeményezés számos délkelet ázsiai országgal kötné össze Japánt, Dél-Koreát, Új-Zélandot, illetve Ausztráliát és Kínát. India társulása még kérdéses azonban.⁴²

Ha India mégis csatlakozna ehhez az egyezményhez, gyakorlatilag Kínával és a régió többi országával nagymértékben növekedne a bilaterális kereskedelmi volumene, illetve lemaradásba sem kerülne kereskedelmi szempontok alapján az RCEP aláíróival szemben, akiknek a kereskedelme az egyezmény hatására valószínűleg nem Indiát részesítenék elsősorban.

Kapcsolatuk bár több ponton, például a bemutatott bilaterális kereskedelmi volumenük növekedésével, vagy akár a BCIMEC ígérete révén pozitív irányba halad, a kooperációjuk még nem érte el teljes potenciálját. A jövőben aktívabban és legfőképpen közösen, együttműködve kell a kínálkozó lehetőségeiket kiaknázniuk közös céljaik elérése végett. Ehhez mind Kínának, mind Indiának elsősorban fel kell ismernie együttműködésük szükségességét. A kölcsönös beruházások folytatásával, az áru-szolgáltatás-technológia-munkaerőtranszfer további növelésével, a közös munkát segítő egyezmények aláírásával, kölcsönös befektetések növelésével tovább kell munkálkodniuk közös, illetve saját erejük növelésének érdekében.

3.3. A világrend átalakulása

A szakdolgozatban a két ázsiai gigász eddigi útjáról írtam, különös tekintettel az elmúlt tíz év történéseire, az ebben az időszakban elért ígéretes növekedésükről. A világ globális színterén azonban nem csak ők ketten léteznek értelemszerűen. A vezető hatalmi szerepre számos más ország is pályázik. Számottevő eredményeik nem fogja őket a konkurencia felé helyezni, ha a többi versenyző, például a jelenlegi első, az USA, aki pozícióját kívánja megtartani, vagy egyéb meghatározó nyugati országok ugyanolyan jól, esetleg még jobban is teljesítenek náluk. Kína és India szerencséjére azonban nem ez az helyzet, céljaik elérésének esélye éppen ezért nő.

⁴² [A világ egyik legnagyobb szabadkereskedelmi egyezményét köthetik meg: aggódhat az USA - Liner.hu](https://www.liner.hu/2020/12/01/a-vilag-egyik-legnagyobb-szabadkereskedelmi-egyezmeynyt-kothetik-meg-aggodhat-az-usa/)
01.12.2020

Liner.hu Nagy Noel – A világ egyik legnagyobb szabadkereskedelmi egyezményét köthetik meg: aggódhat az USA

Ahogy az a bevezetésben is megfogalmaztam, a változás az élet minden területén állandó. Változik az országok kapcsolatrendszere, gazdasági teljesítményük. Ha elfogadjuk a változás alapvető tényét világos, hogy előbb vagy utóbb a nyugati hatalmak befolyása is változni fog. A hanyatló Nyugat, mint kifejezés nem csak a magyar nyelvben elterjedt. A Nyugat hegemoniájának csökkenése széles körben publikált eseménysorozat.

Az Európai Unió gyengül, országai között az egység felbomlani látszik. Az Egyesült Királyság az Európai Unióból való kilépése a szakdolgozat megírásának pillanatában már több, mint négy éve húzódik, tervezett 2021-es távozása 15 milliárd EUR-s ürt fog maga után hagyni. Ennek a pótlásának kérdéséről végeleáthatatlan viták zajlanak az EU országaiban.⁴³ Észak Írország kérdése a Brexit tekintetében még mindig nem tisztázott. A bevándorlás kérdése, amely témakör gyakorlatilag a teljes Európai Uniót dominálta a 2010-es évek második felét nem csak az EU országait, hanem a polgárait is megosztotta. Az összetartás igénye és érdeke ezáltal csökkent.

Szeretném leszögezni, hogy a szakdolgozatnak nem a Nyugat országainak, vagy pedig eddigi eredményeik degradálása a célja. A második ipari forradalom óta eltelt körülbelül száz évben a nyugati társadalom gyakorlatilag a világ számos országában többek között véget vetett az éhínségnek, védőoltásokkal, illetve az általános életminőség növelését elősegítő eszközeivel, forradalmi megoldásaival (például az elektromos áram széles körű felhasználásával és elterjesztésével, közlekedési eszközök fejlesztésével) a várható élettartamot évtizedekkel meghosszabbította, az általános életminőséget növelte, illetve felszámolta a gyermekmunkát. Eredményeik nagyban hozzájárultak az emberiség fejlődéséhez.

Mindezekkel együtt, a nyugati erők hatalmi helyzetének negatív változása egy lehetőségként is felfogható Kína és India számára. A nyugati típusú országok befolyásának és erejének csökkenése teret adhat a keleti erők előretörésének, így Kína és India virágzásának.

⁴³ <https://www.euronews.com/2020/02/13/the-battle-for-the-eu-budget-begins-as-brexit-leaves-15-billion-annual-vacuum> 2020.06.06 euronews.com

Jack Parrock : The battle for the EU budget begins as Brexit leaves €15 billion annual vacuum

Az USA lassan eljut arra a szintre, hogy Kínát hasonlóan kezelje, mint ahogyan a hidegháború során Szovjetuniót. Tart a növekedésétől, Kína befolyásától az ENSZ-ben és a világban, továbbá irtózik az esetleges kínai kémkedéstől. Szankcióval igyekszik meggyengíteni, hiszen tart hatalmától. Az emelkedő erők, mint Kína és India, igyekeznek élni a növekvő hatalmukkal, illetve saját érdekeiket, saját céljaikat kivetíteni a globális rendszerek működésébe. Ez okozza a lassan, de biztosan leáldozó jelenlegi szuperhatalom pánikszzerű reakcióját. Az államok közötti kortárs hatalmi harcokban a Kína az USA számára fenyegető ellenfél.

India Kínához hasonlóan fejlődik. Míg a XX. évszázad végén csak a két ország gazdasági fejlődésének ténye lett elismerve, addig napjainkban egyértelmű jelei mutatkoznak a két ország globális szinten történő hatalmi fejlődésére.

Az SP Global kimutatásai szerint annyira kiugró volt a BRICS országai közül Kínának és Indiának a növekedése, olyan szinten hagyták te a BRICS többi országát, hogy gyakorlatilag megkérdőjeleződhet a BRICS egységének az értelme a tagok közti fejlettségi szakadék miatt.⁴⁴

Kína és India is fejlődő, angolul developing országgént van klasszifikálva az ENSZ 2020-as World Economic Situation Prospects kiadványában⁴⁵, ekképpen hivatkozik rájuk többek között a WTO is. Az ezzel kapcsolatos „problémák” azzal kezdődnek, hogy nincsen igazán elfogadott meghatározása, hogy pontosan mi tesz „fejlődővé” egy országot. Természetesen vannak általános jellemzések, melyek egyes pontjai jellemzőek akár mindkét országra, más pontok azonban nem teljesen fedik a valóságot esetükben. A WTO-n belül a fejlődő országokra speciális intézkedések és szabályok vonatkoznak, melyek számos tekintetben kedvezőbbek, mint amik a fejlettként klasszifikált országokra vonatkoznak. Donald Trump talán már hírhedté vált mondatával „ha Kína

⁴⁴<https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/trending/ymlzdkk4h0qdcy8rlwtp2q2>
2020.11.11 - spglobal.com - Aleena Haroon - S&P: BRICS grouping may no longer be 'coherent'

⁴⁵ https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2020_FullReport.pdf
United Nations : World Economic Situation Prospects 166. oldal 2020.06.02.

egy fejlődő ország, akkor az USA is az!⁴⁶” fejezte ki nemtetszését Kína e téren történő besorolása miatt.

2019 végén Kínában egy új vírus kezdett el terjedni, amelyet később koronavírusnak nevezett el a világ. A 2020-as év második felében, amikor ezen szakdolgozat is íródik a koronavírus szó már a mindennapi életünk szerves része.

Tekintve, hogy még nem állt elég megbízható adat a rendelkezésre ennek a járványnak a különböző, főként hosszútávú hatásairól ebben az időintervallumban, ezenkívül ez egy olyan mély és sok irányból megközelíthető téma, amely biztos vagyok, hogy számos publikációt és szakdolgozatot ki tudna tölteni (és több mint valószínű, hogy ki is fog a jövőben), ezért ebben a dolgozatban nem éreztem célravezetőnek a vírus hatásainak görcső alá vételét, illetve különböző következtetések levonását.

Említés szinten viszont talán érdemes lehet megjegyezni, hogy a jelenleg rendelkezésre álló információk alapján úgy tűnik, hogy Kína sokkal kisebb gazdasági visszaeséssel küzdött meg a pandémiával, mint például a Nyugat országai. Európában és az USA-ban is rendkívüli gazdasági recessziót tapasztalható.

A 2008-as gazdasági világválságnál megfigyelhettük, hogy még Kína abban az évben 9.5%-os, India pedig 3%-os GDP növekedést tudott elérni, addig ugyanabban az évben az USA 0.1%-os csökkenést produkált.⁴⁷ Párhuzamba állítva ezt napjaink koronavírus okozta gazdasági recessziójával világossá válik, hogy a lényeges szempont nem az lesz, hogy Kína, vagy India gazdasági növekedése csökkenne az elkövetkező években az eddig elvártakhoz képest. A fontos aspektus itt a növekedésük és a Nyugat országai által elért (negatív?) növekedés közti különbség lesz. Ha az egész világ gazdaságilag rosszul teljesít köztük például Kínával, viszont Kína kevésbé teljesít rosszul a többi országnál, akkor értelemszerűen Kína előnyt élvez.

⁴⁶<https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/if-china-a-developing-country-make-us-too-one-donald-trump/articleshow/75091239.cms?from=mdr> 2020.06.02.
EconomiTimes - If China a developing country, make US too one: Donald Trump

⁴⁷<http://www.data.worldbank.org/> 2020.12.01.

Kína az elmúlt évek során elérte, hogy a világgazdaság számos szegmensében pótolhatatlan szerepet töltsön be. Évtizedekkel ezelőtt, a Kínában gyártott termékekről az emberekben kialakult egy bizonyos előítélet, miszerint amelyik termék Kínában készült, az csak és kizárólag rossz minőségű lehet. 2020-at írunk és az ázsiai ország a legnagyobb exportőr a világon. Napjainkban ez sztereotípia már nem valós. Valószínűleg kevés embernek jutna eszébe például az Apple termékeiről, melyeknek egy része Kínában kerül összeszerelésre, hogy nem képvisel magas minőséget.

Két elkülöníthető szempontból jártam körbe a Indiát és Kínát eddig: a két ország együttműködésének alapjairól és lehetőségeiről, illetve a kettejük összefogásának a nyugati hatalmakra gyakorolt hatásáról, ami feltehetőleg a világ hatalmi viszonyainak újrafelosztásában manifesztálódhat. Ez a két téma egymásból következik és egymásra épül a szakdolgozatomban felsorakoztatott adatok és gondolatmeneteknek köszönhetően. Ha feltesszük, hogy egyedül képtelenek megváltoztatni a jelenlegi világrendet és ez a folyamat csak közös erővel lehet sikeres, akkor statisztikai szempontok szerint csak a két ország együttműködése a valószínűbb forgatókönyv, világrend belátható idejű átformálása nélkül: mindig nagyobb lesz az esély x eseményre, mint $x+y$ esemény együttes bekövetkezésére.

Ebből az irányból megközelítve sem lehet azonban csak az együttműködésből származó előnyöket semmibe venni. A gazdasági együttműködés valószínűsíthetően pozitívan hatna mind Kína, mind India gazdaságára. Ha nem is sikerül tíz, húsz, vagy harminc éven belül számukra a világrend teljes átformálása, végső soron növekvő hatalmukkal saját gazdasági problémáik egy részét orvosolni és növekedési ambícióikat pedig kielégíteni tudnák.

Személy szerint a dolgozat megírása közben hajlamos voltam elfeledkezni, hogy bármelyik bemutatott országot élő emberek közössége alkotja. Egy ország gazdasági mutatóinak és növekedési tendenciái növekedésének eléréséért az ország lakosai dolgoznak és ezen trendek hatásai emberi életet befolyásolnak. Ezen gondolatok függvényében, azok kutatási adatok, amik a különböző országok lakóinak boldogságát és az életszínvonalukkal kapcsolatos megelégedettséget vizsgálják mind a két országot sereghajtónak mutatják. Az forrás adatai alapján

Kína 5.13 pontot, India pedig 3.82 pontot ért el 2018-ban⁴⁸ egy egytől tízig terjedő skálán. Ezzel 137 vizsgált országból Kína a 86., India pedig 127. helyet foglalja el, ami egyik ország esetében sem ideális.

Számos tanulmány született a munkavállaló, vagy dolgozó általános elégedettségének pozitív hatásáról a produktivitására és a termelés mértékére. Mindkét ország érdeke, hogy akár együttműködésük révén olyan körülményeket teremthessenek, amiben dolgozóik a leoptimálisabban tudnak működni. Ez közvetve szektoraik gyarapodásához és hatalmuk növekedését eredményezi. Ha a két ország együttműködése valóban segítségére lehetne gazdaságuk jobbá tételében, akkor Kína és India vezetőségének kötelessége nézeteltéréseik feloldása és kapcsolataik fejlesztésének folytatása.

Nagyon is valószínű, hogy az elkövetkező évtizedekben Kína és India növekvő szerepe a világgazdaságban erősödni fog. Természetesen évtizedes távlatokban nagy biztonsággal nem spekulálhatunk előre, viszont a szakdolgozatban leírt következtetések alapján nagyon valószínűnek tartom, hogy Kína és India globális tekintetben vezető státuszba lesz képes eljutni.

⁴⁸ <https://ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction> - 2020.06.03. – ourworldindata.org
Esteban Ortiz-Ospina és Max Roser - Happiness and Life Satisfaction

Lezárás

Az összefogás, példának okáért az ASEAN, tehát a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének tagjainak az esetében sikeresnek mondható. Ki lehet ezt az állítást jelenteni, hogy általánosságban a ASEAN országainak együttműködése jövedelmező volt, segítette ez az együttműködés tagjait céljainak elérésében az adott időintervallumban? Ki lehet jelenteni, mert ez a tapasztalatunk, a rendelkezésre álló gazdasági adatok ezt mutatják és ez a tény már bizonyítást nyert a múltban. A szakdolgozatban bemutattam, hogy jelenleg milyen gazdasági és kereskedelmi helyzetben van Kína és India, mik a gazdasági mutatóik és hogy ezek hogyan tudnának a jövőben még inkább egymásra épülni. Ugyancsak bemutattam milyen események állhatnak együttműködésükkel szemben, milyen akadályokat kell leküzdeniük. Felvázoltam a közös kapcsolódási pontjaikat, nemzetközi intézményekben betöltött szerepüket és legfontosabb pontként az azonos céljukat, ami egy új világrend kialakítása. Ki lehet jelenteni, hogy Kína és India számára az együttműködés az út céljaik elérése végett, összefogásukkal sikerülni fog egy új világrendet létrehozni és gazdasági potenciáljukat teljes mértékben elérni? Természetesen tényként ezt nem jelenthető ki. Személy szerint csak gazdasági adatokhoz és az ezzel a témával foglalkozó publikációkhoz volt hozzáférésem, illetve a két országnak a mozgatórugóinak és érdekeinek egy részét ismertem meg. Ezekből a tényezőkből azonban egy következtetés levonása lehetséges. Ez a következtetés viszont választ adva az összefogás kérdésére azt sugallja, hogy igen, Kína és India együttműködése hosszútávon segítheti őket egy új világrend kialakításában.

Az emberi természet a folyamatos fejlődésre törekszik. Szeretnénk többet elérni öseinknél, tőlük nagyobbá válni, előrehaladni. Részben ennek a princípiumnak is köszönhetően, ha végigtekintünk az emberiség történelmén, az első városok, civilizációk kialakulásától kezdődően, a Krisztus utáni két évezreden át egészen napjainkig az emberi fejlődés és a fejlődésből fakadó változás folytonos. Mind Kína mind pedig India hosszú utat járt be. Kínának köszönheti a világ többek között a papír, illetve a puska por feltalálását. Indiában használták először a nullás számjegyet a matematikában. A múltban elért akár gazdasági, akár kultúrabeli vagy fejlettségi erőfölénjük után nagyon is úgy fest, hogy a közeljövőben mind a két ország céljaikhoz híven egyre meghatározóbb szerepet fog betölteni a világgazdaságban. Együttműködve akár ők ketten lehetnek a jövő gazdasági szuperhatalmai. Kapcsolatuk jövőbeni alakulása már csak kettejükön áll.

Irodalomjegyzék

Nyomtatott irodalom

Fung Yu-lan: A kínai filozófia rövid története, Osiris, 67-79 o - 2003

Dr. Majoros, Pál - Kína az átalakuló új világrendben

In: Halm, Tamás; Hurta, Hilda; Koller, Boglárka (szerk.) Gazdasági, politikai és társadalmi kihívások a 21. században: Ünnepi kötet a 65 éves Halmai Péter tiszteletére

Dr. Majoros Pál: Régiók a világgazdaságban, Budapest, Perfekt Kiadó, 2011. 196. oldal

Dr. Jordán Gyula: Kína története – Budapest, Aula Kiadó Kft. 1999, 276-280

Kulcsár Kálmán: India az útkereső birodalom, Budapest, Akadémia Kiadó, 2008

Online irodalom

<https://www.visualcapitalist.com/2000-years-economic-history-one-chart/> - 2020.11.28. –
visualkapitalist.com - Jeff Desjardins - 2,000 Years of Economic History in One Chart

http://www.grotius.hu/doc/pub/ONCMVZ/2010_140_kis_istvan_indiai_kinai_haboru.pdf -
2020.06.01. Grutius - 2010 - Kis István: Indiai–kínai háború a Himalájában (1962)

https://geopoly.blog.hu/2010/04/05/kindia_azsia_gigasza - 2020.06.05. - geopoly.blog.hu
Marján Attila: Kindia: Ázsia gigásza?

<https://www.worldometers.info/> - 2020.05.31

<https://asiasociety.org/education/jati-caste-system-india> 2020.05.31 - asiancociety.org

Donald Johnson, Jean Johnson.: Jati: The Caste System in India

<https://thediplomat.com/2020/04/how-china-is-remaking-the-un-in-its-own-image/> - 2020.06.07.
The Diplomat - Tung Cheng—Chia, Alan H. Yang How China Is Remaking the UN in Its Own Image

<https://www.thehindu.com/news/international/china-ready-to-support-indian-bid-for-uns/article2233806.ece> - 2020.10.07. – thehindu.com –
Ananth Krishnan - China ready to support Indian bid for UNSC

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01436597.2017.1369033> 2020.10.16
trandfonline.com - Kristen Hopewell - Recalcitrant spoiler? Contesting dominant accounts of India's role in global trade governance

<https://www.orfonline.org/research/india-apec-hanging-between-rhetoric-reality-50561/>
2019.11.16 – orfonline.org - Ritika Passi - India in APEC? Hanging between rhetoric and reality

https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/257410/2_24-33.pdf?sequence=1
2020.12.10. Henley Business School : Mohammad Shaki : The Impact of Colonialism on 19th and Early 20th Century China

<https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/The-East-India-Company/>
2020.12.03. Historic-uk.com - Ben Jhonson – A Kelet-indiai Társaság szerepe az indiai hódításoknál

<http://documents.worldbank.org/curated/en/814101517840592525/pdf/India-development-update-Indias-growth-story.pdf> - 2019.10.10. The World Bank – Indias Growth Story – 2018

http://mospi.nic.in/sites/default/files/Statistical_year_book_india_chapters/Five%20Year%20Plan%20writeup_0.pdf 2019.10.11. Mospi.nic.in – Statistical year book India

<http://www.data.worldbank.org/> - 2020.06.01

<https://www.investopedia.com/articles/investing/103114/chinas-gdp-examined-servicesector-surge.asp> - 2020.06.02. investopedia.com : Prableen Bajpa - China's GDP Examined: A Service-Sector Surge

<http://statisticstimes.com/> - 2020.06.01.

<https://knoema.com/atlas/> - 2020.06.02.

<https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/china/china%20and%20the%20world%20inside%20the%20dynamics%20of%20a%20changing%20relationship/mgi-china-and-the-world-full-report-june-2019-vf.ashx> - 2020.06.01.

McKinsey Global Institute – China and the world - Inside the dynamics of a changing relationship – 2019

<https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-china-bilateral-trade-hits-historic-high-of-usd-84-44-bln-in-2017/articleshow/63203371.cms?from=mdr> - 2020.11.07.

Economictimes.indiatimes.com : India-China bilateral trade hits historic high of usd 84.44 bln in 2017

<https://tradingeconomics.com> - 2020.05.30

https://www.eximbankindia.in/assets/pdf/publications-and-resources/Indias%20International%20Trade%20and%20Investment_2017-18.pdf 2020.05.31.

Eximbank of India – Indias international trade and investment

<https://www.ef.com/wwen/epi/> 2020.06.01. - Education First

<https://economictimes.indiatimes.com/jobs/xiaomi-generates-employment-for-over-50000-people-in-india/articleshow/73270536.cms> 2020.06.01. : economictimes.indiatimes.com : Xiaomi

created 50,000 jobs in India

https://fas.org/sgp/crs/row/IF11283.pdf?fbclid=IwAR3md8aHAWdOfzlh0Ty5q3vKRduCv5xyYdoEW211F-PIB1fXb632Y_b7WLM 2020.10.15 fas.org U.S.- China Investment Ties: Overview and Issues for Congress

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op206.en.pdf> 2020.10.17 European Central Bank - The transition of China to sustainable growth – implications for the global economy and the euro area 2018

<https://www.bbc.com/news/world-asia-china-43361276> 2020.06.06
BBC - China's Xi allowed to remain 'president for life' as term limits removed

https://www.chinadaily.com.cn/china/19thcpcnationalcongress/2017-11/04/content_34115212.htm - 2020.06.10 : chinadaily.com Full text of Xi Jinping's report at 19th CPC National Congress

<https://ajtk.hu/hu/kutatas/fokuszban/fokuszban-india-az-ebredo-nagyhatalom>
Antall József Tudásközpont - Baranyi Tamás Péter: India, az ébredő nagyhatalom 27-31o 2018

<https://www.financialexpress.com/economy/will-modis-5-trillion-economy-goal-be-reality-by-2025-former-world-bank-economist-explains-maths/1871369/> 2020.10.28
Financial Express - Will Modi's \$5 trillion economy goal be reality by 2025

<https://www.globalfirepower.com/> - 2020.06.05.

<https://www.army-technology.com/features/featurefuture-infantry-unravelling-the-indian-armys-f-insas-programme/> 2020.06.06. - Armi technology: Future infantry: unravelling the Indian Army's F-INSAS programme

<https://www.rankred.com/top-10-space-research-organisations-world/> 2020.06.01

Ranked - Top 10+ Space Research Organisations in the World | 2020 Edition

<https://www.bbc.com/news/world-south-asia-11693674> - 2020.06.06 - BBC

<https://kitekinto.hu/2020/06/17/europan-kivul/kovekkel-es-botokkal-harcoltak-az-indiai-kinai-hatarvitaban/181879/> 2020.11.21. Kitekintő.hu - Kövekkel és botokkal harcoltak az indiai-kínai határvitában

http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/3249/1/selyemut_gfoldrajz.pdf 2020.06.01

BCE Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet

Péti Márton - Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói- 2020

<https://thediplomat.com/2019/05/what-to-make-of-indias-absence-from-the-second-belt-and-road-forum/> 2020.06.02.

The Diplomat - What to Make of India's Absence from the Second Belt and Road Forum?

http://www.geopolitika.hu/hu/2018/09/07/india-es-az-uj-selyemut/#_edn9 2020.06.01. – geopolitika.hu – Róma Ádám: India és az „Új Selyemút”

<https://www.silkroadbriefing.com/news/2020/05/11/chinas-latest-outbound-investment-target-winner-india/> 2020.11.29. silkroadbriefing.com [Chris Devonshire-Ellis](#): China's Latest Outbound Investment Target...And The Winner Is: India

<https://www.silkroadbriefing.com/news/2020/05/11/chinas-latest-outbound-investment-target-winner-india/> 2020.11.29. – silkroadbriefing.com - [Chris Devonshire-Ellis](#): China's Latest Outbound Investment Target...And The Winner Is: India

<https://theprint.in/world/bangladesh-china-india-myanmar-economic-corridor-project-not-abandoned-says-china/248341/> 2020.11.01 – theprint.in K J M VARMA - Bangladesh-China-India-Myanmar-Economic corridor project not abandoned, says China

<https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-mauritius-fta-nears-finalisation/articleshow/73057589.cms?from=mdr> 2020.06.04.

Economic Times: India-Mauritius FTA nears finalisation

http://www.xinhuanet.com/english/2019-07/24/c_138251826.htm

2020.11.16. xinhuanet.com - Mu Xuequan - Chinese-built Ethiopia-Djibouti railway wins acclaim for driving Ethiopia's import-export needs

http://www.xinhuanet.com/english/2019-07/24/c_138251826.htm 2020. 11.11 – xinhuanet.com
Mu Xuequan :Chinese-built Ethiopia-Djibouti railway wins acclaim for driving Ethiopia's import-export needs

<https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/indicators/india-poised-to-become-third-largest-consumer-market-wef/articleshow/67450935.cms> 2020.05.22

Economic Times - India poised to become third-largest consumer market: WEF

[A világ egyik legnagyobb szabadkereskedelmi egyezményét köthetik meg: aggódhat az USA](#) ----
2020.11.29 - Liner.hu Nagy Noel – A világ egyik legnagyobb szabadkereskedelmi egyezményét köthetik meg: aggódhat az USA

<https://www.euronews.com/2020/02/13/the-battle-for-the-eu-budget-begins-as-brexit-leaves-15-billion-annual-vacuum> 2020.06.06 euronews.com

Jack Parrock : The battle for the EU budget begins as Brexit leaves €15 billion annual vacuum

<https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/newsinsights/trending/ymlzdkk4h0qdcy8rlwtp2q2> 2020.11.11 - spglobal.com - Aleena Haroon - S&P: BRICS grouping may no longer be 'coherent'

https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2020_FullReport.pdf

United Nations : World Economic Situation Prospects 166. oldal 2020.06.02.

<https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/if-china-a-developing-country-make-us-too-one-donald-trump/articleshow/75091239.cms?from=mdr> 2020.06.02.

Economictimes - If China a developing country, make US too one: Donald Trump

<https://ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction> 2020.06.03. – ourworldindata.org

Esteban Ortiz-Ospina és Max Roser - Happiness and Life Satisfaction